https://jas.ui.ac.ir/?lang=en

Journal of Applied Sociology
e-ISSN: 2322-343X
Vol. 38, Issue 2, No.106, 2027, pp 61-90
Received: 20.05.2026 Revised: 02.08.2026 Accepted: 15.08.2026

Research Paper

Escaping Constraints with a Cycle of Endless Consequences: A Qualitative Exploration of Theft in Bushehr Province

Siroos Ahmadi*
Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Human Science, Yasouj University, Yasouj, Iran
sahmadi@yu.ac.ir

Maryam Mokhtari
Associate professor, Department of Social Sciences, Faculty of Human Science, Yasouj University, Yasouj, Iran
mmokhtari@yu.ac.ir

Nasrollah Kohzadi
Ph.D. student, Department of Social Sciences, Faculty of Human Science, Yasouj University, Yasouj, Iran
nasrolla.1354@gmail.com

Introduction

The survival and durability of any society require a minimum of social order. This order is achieved through values—general concepts about what is good, right, and desirable—and norms, which serve as objective manifestations of those values. Norms typically appear in three forms: ethnic practices, moral customs, and laws. By determining expected and predictable behaviors, they ensure social order. Although the majority of people act within the framework of norms and contribute to the stability of society, norms are violated by some individuals. Sociologists refer to the violation of norms as deviance and the violation of established laws as crime. Crime is generally divided into two main categories: (1) crimes against the person, in which individuals are the victims of offenders and (2) crimes against property, in which the property of individuals is targeted. Theft is the most obvious and tangible form of crime against property. It is a type of crime in which the property and assets of individuals are stolen and removed from their control. Regardless of the type, size, or level of development of a society, theft exists in all societies around the world and is considered a major social problem. According to official records, approximately 17 million thefts are committed annually in the United States and 2.9 million in England and Wales. Evidence indicates that theft in Iran has been on the rise in recent years. In 2006, the number of thefts in the country was 156,627 and by 2023, it had reached 939,195—representing a growth of 499.6% over this period. The growth rate of theft in Bushehr Province is even higher than the national average, rising from 1,061 cases in 2006 to 8,086 cases in 2023—an increase of 662%. Theft entails numerous consequences. As a result of theft, social security is undermined, a sense of fear spreads among the public, motivation for work and investment diminishes, and substantial societal resources are expended on confronting and managing this phenomenon. Given the unprecedented growth of theft in Bushehr Province and its adverse consequences for the public, the present study sought to examine this phenomenon within the socio-cultural context of Bushehr Province by using an interpretive approach and from the perspective of individual thieves. Accordingly, the main research question was: What perceptions and beliefs do thieves hold regarding theft? Subsequently, within the framework of grounded theory, the study aimed to address the following sub-questions:

What are the causal conditions of theft?
What are the contextual conditions of theft?
What intervening conditions contribute to the occurrence of theft?
What strategies do thieves employ when faced with theft?
What consequences does theft have for the thieves themselves?

* Corresponding author

How to cite: Ahmadi, S., Mokhtari, M., & Kohzadi, N. (2027). Escaping constraints with a cycle of endless consequences: A qualitative exploration of theft in Bushehr province. *Journal of Applied Sociology, 38*(2), 61-90. https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

2322-343x / © University of Isfahan
This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

Materials & Methods

This study was conducted within the framework of qualitative methodology and grounded theory. The participants comprised 16 thieves in Bushehr Province, who were selected through purposive sampling. Twelve interviews were conducted in prison in an office assigned to the researcher, while the remaining four were held outside the prison with prior arrangements. The interviews lasted between 60 and 90 minutes. They began with general questions and, depending on necessity and appropriateness, were followed by more detailed inquiries. The interview process continued until theoretical saturation was achieved. The collected data were coded through open, axial, and selective coding, during which concepts, categories, and core categories were constructed. To ensure validity, efforts were made to conduct interviews over an appropriate and relatively extended period, enabling the researchers to gain a deeper understanding of the context and structure of the research topic. For reliability, observer agreement and analytical comparison techniques were employed: coding was carried out separately by two researchers and the findings were subsequently compared in group meetings. Finally, the research results were shared with a researcher, who had not participated in the coding process, and they were asked to provide complementary or critical feedback.

Discussion of Results & Conclusion

Following the completion of interviews and their review, the data coding process commenced. Initially, open coding was conducted by highlighting all significant sentences and propositions and codes were identified. Subsequently, through axial coding, concepts were extracted based on commonalities among the codes. Next, using selective coding, categories were constructed based on the logical connections among concepts. In total, 143 codes, 23 concepts, and 11 categories were extracted. The results revealed that economic poverty and lack of social support were identified as the causal conditions of theft, social disorder and social deviance as the contextual conditions, loss of rationality and family breakdown as the intervening conditions, and planning and skill development as the strategies employed by thieves. Finally, psychosomatic illnesses, punishment, and social disorder were identified as the consequences of theft. The findings led to the emergence of a core category: "escaping constraints in an endless cycle of consequences". Within an inefficient economic structure marked by numerous bottlenecks, individuals resort to theft to escape constraints; yet, they rapidly encounter further consequences, trapping them in a prolonged and recurrent cycle of theft.

Keywords: Theft, Thief, Escaping Constraints, Bushehr Province, Grounded Theory.

Acknowledgments

The authors thank everyone who contributed to this article.

Conflicts of Interest

There is no conflict of interest.

Funding

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Statement on the Use of AI

No artificial intelligence tools were used in the writing, editing, or preparation of this manuscript.

.

جامعه‌شناسی کاربردی

سال سی و هشتم، شماره پیاپی (۱۰۶)، شماره دوم، ۱۴۰۶، ص ۶۱-۹۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۲/۳۰ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۵/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۵/۲۴

مقاله پژوهشی

محدودیت‌گریزی با چرخهٔ عواقب بی‌پایان: کاوش کیفی سرقت در استان بوشهر

سیروس احمدی *، استاد، گروه علوم‌اجتماعی، دانشکدهٔ علوم انسانی دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران

sahmadi@yu.ac.ir

مریم مختاری، دانشیار، گروه علوم‌اجتماعی، دانشکدهٔ علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران

mmokhtari@yu.ac.ir

نصراله کهزادی، دانشجوی دکتری گروه علوم‌اجتماعی، دانشکدهٔ علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران

nasrolla.1354@gmail.com

چکیده

«سرقت» به‌عنوان جرم علیه اموال در سال‌های اخیر روند صعودی یافته و همین امر باعث شده است این پدیده به یکی از مسائل اجتماعی حاد در کشور تبدیل شود. پژوهش حاضر تلاش کرده است «سرقت» را در چارچوب رویکرد کیفی و با استفاده از روش نظریهٔ زمینه‌ای در بستر اجتماعی استان بوشهر در سال مطالعه کند. مشارکت‌کنندگان در پژوهش، ۱۶ نفر سارق بودند که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از مصاحبهٔ عمیق نیمه‌ساختاریافته گردآوری و به‌صورت «باز»، «محوری» و «گزینشی» کدگذاری شد. فرایند کدگذاری داده‌ها به استخراج ۱۴۳ کد، ۲۳ مفهوم و ۱۱مقوله منجر شد. «فقر اقتصادی» و «فقدان حمایت اجتماعی» شرایط علّی سرقت است؛ «نابسامانی اجتماعی» و «انحرافات اجتماعی» شرایط زمینه‌ای آن را فراهم می‌آورد؛ «گمشدگی عقلانیت» و «گسست در خانواده» شرایط مداخله‌گر سرقت است؛ «برنامه‌ریزی» و «مهارت‌ورزی» راهبردهای سارقان می‌باشد و بالاخره، «بیماری‌های روان‌تنی»، «مجازات» و «اختلال اجتماعی» پیامدهای سرقت است. نتایج پژوهش به ظهور «هسته» با عنوانِ «محدودیت‌گریزی با چرخهٔ عواقب بی‌پایان» منجر شد. افراد در ساختار اقتصادی ناکارآمد که با تنگناهای متعدد توأم است، برای رهایی از محدودیت‌ها اقدام به سرقت می‌کنند؛ اما به‌سرعت با عواقب بی‌پایان آن مواجه می‌شوند. این امر آنان را در چرخهٔ طولانی سرقت گرفتار می‌کند.

واژه‌های کلیدی: سرقت، سارق، محدودیت‌گریزی، استان بوشهر، نظریهٔ زمینه‌ای.

* نویسنده مسئول:

استناد به این مقاله: احمدی، سیروس، مختاری، مریم و کهزادی، نصراله . (۱۴۰۶). محدودیت‌گریزی با عواقب بی‌منتها: کاوشی کیفی در سرقت در بوشهر، *جامعه شناسی کاربردی*، ۳۸(۲)، ۶۱-۹۰. https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

2322-343X © University of Isfahan
This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

مقدمه و بیان مسئله

بقا و دوام هر جامعه مستلزمِ حداقلی از نظم اجتماعی است. این نظم ازطریق ارزش‌ها، به‌عنوان مفاهیم کلی دربارهٔ آنچه خوب، درست و مطلوب است و هنجارها به‌عنوان تجلیات عینی ارزش‌ها به دست می‌آید (احمدی و همکاران، ١٣٩٨). هنجارها معمولاً به سه شکل شیوه‌های قومی، رسومات اخلاقی و قوانین ظاهر می‌شود و با تعیین رفتارهای موردانتظار و پیش‌بینی‌پذیر باعث می‌شود نظم اجتماعی تضمین شود. اگرچه بیشتر مردم در چارچوب هنجارها عمل و به نظم جامعه کمک می‌کنند، هنجارها توسط برخی افراد نقض می‌شود. جامعه‌شناسان از نقضِ هنجارها با عنوان «انحراف» و از نقضِ قوانین مصوب با عنوان «جرم» یاد می‌کنند (Andersen et al., 2021). جرم معمولاً به دو دستهٔ عمده تقسیم می‌شود: ١) «جرم علیه اشخاص» که طی آن افراد قربانی مجرمان می‌شوند؛ ٢) «جرم علیه اموال» که دارایی افراد آماج هدف مجرمان قرار می‌گیرد (Macionis, 2017). سرقت بارزترین و ملموس‌ترین شکلِ «جرم علیه اموال» است. «سرقت» گونه‌ای جرم است که طی آن اموال و دارایی افراد دستبرد و از کنترل آنان خارج می‌شود (Franzese, 2015). «سرقت» به‌عنوان جرم می‌تواند با خشونت، تهدید و زور و نیز غیرخشن، بدون تهدید و زور باشد (Siegel, 2016). سرقت فارغ از نوع، اندازه یا سطح توسعه‌یافتگی جامعه، در تمام جوامع دنیا وجود دارد و از مسائل عمدهٔ اجتماعی محسوب می‌شود (Global Economy, 2017). حسب مستندات، سالانه درآمریکا حدود ١٧ میلیون (National Insurance Crime Bureau, 2024) و در انگلستان و ولز ٢/٩ میلیون «سرقت» انجام می‌شود (Lopez & Boxerman, 2025). با استناد به شواهد، «سرقت» در ایران طی سال‌های اخیر روند صعودی داشته است. در سال ١٣٨٥تعداد «سرقت» در کشور، ١٥٦٦٢٧ فقره و در سال ١٤٠٢ بالغ بر ٩٣٩١٩٥ فقره بوده است (مرکز آمار ایران، ١٣٨٦/ ١٤٠٣) که بیانگر رشد–٤٩٩/٦درصدی دراین دوره است. نرخ رشد «سرقت» در استان بوشهر حتی از میانگین کشوری فراتر است و از ١٠٦١ فقره در سال ١٣٨٥ به ٨٠٨٦ مورد در سال ١٤٠٢ رسیده است (مرکز آمار ایران، ١٣٨٦/ ١٤٠٣) که نشان‌دهندهٔ رشد ٦٦٢درصدی است. «سرقت» پیامدهای متعددی دارد؛ درنتیجهٔ سرقت، امنیت اجتماعی متزلزل می‌شود (صفا و فولادی، ١٣٩٥: ١٢٧)؛ احساس وحشت در بین مردم شیوع می‌یابد (حیدرنژاد وعامری، ١٣٩٨: ١٠٠)؛ انگیزهٔ کار و سرمایه‌گذاری تضعیف می‌شود (زارع و سدیدپور، ١٤٠٠: ١١١) و منابع هنگفتی از جامعه صرف مواجهه و مقابله با آن می‌گردد (بخشی‌جغناب و عباسی، ١٤٠٠: ١١٤)؛ همین امر باعث شده است به عوامل وقوع پدیدهٔ «سرقت» به‌طورگسترده توجه شود و نظریه‌ها و تحقیقات متعددی دراین‌باره شکل بگیرد؛ بااین‌حال، پدیدهٔ «سرقت» همچنان درحال‌رشد است و ابعاد و جهات متفاوتی می‌یابد. با این وصف، باتوجه‌به رشد بی‌سابقهٔ سرقت در استان بوشهر و پیامدها و عواقب ناگوار سرقت در بین مردم، پژوهش حاضر تلاش می‌کند با استفاده از رویکردی تفسیرگرایانه و از نگاه افراد سارق، این پدیده را در بستر اجتماعی فرهنگی استان بوشهر مطالعه کند. تمرکز بر تجربهٔ زیستهٔ افراد سارق امکان می‌دهد فراتر از آمار و ارقام، دورنمایی کمتر ارائه‌شده از پدیدهٔ سرقت نمایان شود. این رویکرد می‌تواند به برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران و نهادهای اجرایی در تدوین راهکارهای پیشگیرانه، کنترلی و اصلاحی کمک کند؛ زیرا به‌جای اتکاء به داده‌های عددی، به فهم زمینه‌ای و انسانی رفتار مجرمانهٔ سرقت می‌پردازد؛ بر این مبنا، سؤال اصلی پژوهش این است: «سارقان» چه ادراکات و باورهایی دربارهٔ «سرقت» دارند؟ در ادامه، در چارچوب روش نظریهٔ زمینه‌ای تلاش می‌کند به این سؤالات فرعی پاسخ دهد: ١) شرایط علّی «سرقت» کدام است؟ ٢) شرایط زمینه‌ای «سرقت» چیست؟ ٣) چه شرایطی نقش مداخله‌گر در بروز «سرقت» دارد؟ ٤) سارقان در مواجهه با «سرقت» از چه استراتژی‌هایی استفاده می‌کنند؟ و ٥) «سرقت» چه پیامدهایی برای سارقان دارد؟

پیشینهٔ تجربی

آیینی و ذوالفقاری (١٤٠٤) با تحلیل تجربهٔ زیستهٔ سارقان در استان تهران نشان دادند ک والدگری نامناسب، تضعیف مرجعیت‌های اجتماعی و دینی، مهاجرت، فقر، محرومیت نسبی و زندگی در محل‌های خاص شرایط علّی سرقت است؛

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

به‌علاوه، اعتیاد، گروه همسالان و شغل‌های دون‌پایه شرایط مداخله‌گر سرقت است. شکری (۱۴۰۳) تأثیر تورم را بر افزایش سرقت در کشور به روش تحلیلی ـ توصیفی پرداخته بررسی کرده است و نشان می‌دهد که بین نرخ تورم و افزایش جرائمی مانند کلاهبرداری و سرقت رابطهٔ معناداری وجود دارد. شقاقی‌شهری و واحدرسولی (۱۴۰۳) با بررسی عوامل اقتصادی و اجتماعی سرقت و قتل نشان داده‌اند که افزایش نابرابری درآمدی و بیکاری به تشدید سرقت و افزایش باسوادی و سرمایهٔ اجتماعی به کاهش سرقت می‌انجامد. فتحی و همکاران (۱۴۰۰) با مطالعهٔ سرقت در شهر همدان نشان می‌دهند که بی‌نظمی فیزیکی، عدم‌کنترل اجتماعی، همنشینی با افراد خلاف‌کار و آنومی مهم‌ترین عوامل سرقت است. مهدی‌پور و حکیمی‌نیا (۱۳۹۹) با تحلیل ساختاری عوامل اجتماعی مرتبط با سرقت در شهر اصفهان معتقدند که سرقت متأثر از جرم‌خیزی محل سکونت، شدت فقر، اعتقادات مذهبی، تحصیلات، سن، رسانه‌های خارجی، جنسیت، تسهیل سرقت ازگردشگران، نظام ارزشی، تجربهٔ مثبت از سرقت، سهل‌انگاری قربانی، عوامل تسهیل‌کنندهٔ سرقت و فضای کالبدی است. رجبی و رضایی (۱۳۹۸) با بررسی سرقت در شهر یزد نشان می‌دهند که میان ازهم‌گسیختگی خانوادگی، اعتیاد، وضعیت نابسامان اقتصادی، مهاجرت و حاشیه‌نشینی، سطح سواد و ارتکاب سرقت رابطهٔ معناداری وجود دارد. محمدی‌مقدم و همکاران (۱۳۹۸) با مطالعهٔ کیفی سرقت در تهران نشان می‌دهند که فقر، بیکاری، اعتیاد، ضعف دینداری، ازهم‌پاشیدگی خانواده، ویژگی‌های شخصیتی، بی‌سوادی وکم‌سوادی شرایط ارتکاب سرقت است؛ به‌علاوه، نابودی سرمایهٔ اجتماعی، فرار از خانه و تجربهٔ زندانی‌شدن پیامدهای سرقت است. حیدرنژاد و عامری (۱۳۹۸) با بررسی گرایش به سرقت در شهر سمنان نشان داده‌اند که بین میزان تحصیلات و گرایش به سرقت رابطهٔ معکوسوجود دارد؛ اما بین اعتیاد، آشفتگی‌های خانوادگی، گروه همسالان، فقر و بیکاری باگرایش به سرقت رابطهٔ مستقیم وجود دارد. وطنی و همکاران (۱۳۹۶) با بررسی سرقت در شهر تهران نشان می‌دهند که بین پیوند اجتماعی، انزوای اجتماعی و ازهم‌گسیختگی خانوادگی با سرقت رابطهٔ معناداری وجود دارد. عباسی اسفجیر و قربانی‌اصل (۱۳۹۵) با بررسی سرقت در شهر بابل دریافتند که تعلق مکانی، آگاهی اجتماعی و انسجام اجتماعی با پیشگیری از سرقت رابطهٔ معنی‌داری دارد.

احمد[1] (2025) با بررسی سرقت در یمن نشان می‌دهد که دوستان بد، فقر و ازهم‌گسیختگی خانوادگی عوامل مؤثر در ارتکاب سرقت است. برقاوی و اسماعیل[2] (2025) با بررسی سرقت در بین نوجوانان در سوریه نشان می‌دهند که خانواده نقش اول را ایفا می‌کند. سایر عوامل عبارت است از: فقر، بیکاری، وضعیت نامناسب والدین، گروه‌های همسالان و مدرسه. یگزاو[3] و همکاران (2023) با تحلیل عوامل سرقت در اتیوپی دریافته‌اند که ویژگی‌های فیزیکی محیط، بیکاری، پیشینهٔ خانوادگی، سطح تحصیلات، سن، زمان، فصل و فعالیت‌های گشت‌زنی پلیس رابطهٔ معناداری با سرقت دارد. سوگیهارتی[4] و همکاران (2023) با بررسی سرقت در اندونزی نتیجه می‌گیرند که سطوح بیشتر درآمد و نابرابری با نرخ بالاتر جرم سرقت مرتبط است. اوزلم[5] (2022) با بررسی جرم در ترکیه دریافته است که طلاق و تحصیلات بر جرم و جنایت اثر معنادار دارد؛ اما بیکاری و مهاجرت داخلی اثر معناداری ندارد. هاردینگ[6] و همکاران (2019) در اسکاتلند به نوع‌شناسی سرقت خیابانی و سازمان دسته‌های مجرمان به روش کیفی پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که نوع سرقت اساساً متأثر از شیوهٔ سازمان دستهٔ مجرم است. سرقت معمولاً با برنامه‌ریزی قبلی و با تقسیم وظایف صورت می‌گیرد؛ به‌علاوه، سرقت معمولاً در بازارهای غیرقانونی اتفاق می‌افتد.

اگرچه تحقیقات گسترده‌ای در موضوع سرقت در داخل و خارج کشور انجام شده است، پژوهش حاضر از دو جهت با تحقیقات پیشین متمایز است: ۱) عمدهٔ تحقیقات پیشین با روش‌های کمّی انجام شده است و اندک تحقیقات کیفی نیز با مشارکت‌کنندگانی همچون مطلعین کلیدی صورت گرفته است؛

[1] Ahmed
[2] Barqawi & Ismail
[3] Yagzav
[4] Sugiharti
[5] Ozlem
[6] Harding

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

اما این پژوهش باتوجه‌به پیگیری‌های پژوهشگران و همکاری دستگاه‌های مرتبط برای تبیین مسئلهٔ «سرقت» که امکان دسترسی به سارقان را فرهم می‌آورد، به روش کیفی نظریهٔ زمینه‌ای انجام شده است؛ علاوه، این پژوهش در بستر اجتماعی فرهنگی استان بوشهر صورت پذیرفته است که همراه با فرایند نوسازی، استقرار صنایع نفت و گاز، گسترش مهاجرت‌ها به استان و شکل‌گیری بافت ناموزون اجتماعی فرهنگی شاهد رشد بی‌سابقهٔ سرقت بوده و از این جهت، بستری مناسب برای مطالعهٔ سرقت است که در تحقیقات پیشین مطمح نظر نبوده است.

چارچوب مفهومی

در پژوهش کیفی، پژوهشگر بدون پیش‌دانستهٔ نظری وارد میدان نمی‌شود، بلکه با بهره‌گیری از مفاهیمی کلی و غیرتجویزی، حساسیت تحلیلی خود را افزایش می‌دهد. این مفاهیم نقش جهت‌دهنده دارد و امکان درک عمیق‌تر الگوهای کنش و معنا را فراهم می‌سازد، بدون آنکه جایگزین تحلیلِ برآمده از داده‌ها شود. در حوزهٔ پژوهش حاضر برخی از مهم‌ترین چارچوب‌های مفهومی مرتبط با «سرقت» به‌عنوان یک جرم به شرح زیر است.

تبیین‌های زیست‌شناختی

در این رویکرد آنچه حائز اهمیت است، ویژگی‌های جسمانی و زیستی فرد منحرف است (محمدی‌مقدم و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۳٤). به اعتقاد لمبرزو[1] که پیشگام مطالعات زیست‌شناختی جرائم بود، فرد مجرم ازنظر جسمانی از افراد طبیعی عقب‌مانده‌تر است و ممکن است ازنظرجسمانی بیش از آنکه به معاصرانش شبیه باشد به اجداد قبل تاریخ شباهت داشته باشد (Ranaweera, 2020: 20). او استدلال می‌کرد فردی که با ویژگی‌های دهان گشاد، دندان‌های قوی، پیشانی شیب‌دار، گونه‌های برجسته، بینی صاف، گوش‌های شانه‌ای‌شکل، بینی عقابی، لب‌های ضخیم، چشمان فریبنده، ابروهای ضخیم و قد کوتاه متولد می‌شود، یک مجرم مادرزادی است. اینها ویژگی‌های گوشت‌خواران خام است (Ai Nhi, 2020: 8345).

ویلیام شلدون[2] در همین چارچوب، انسان‌ها را در سه دستهٔ جسمانی: اندومرف (چاق و خپل)، مزومرف (عضلانی و ورزشکار) و اکتومرف (لاغر و استخوانی) دسته‌بندی کرد و معتقد بود که نوع مزومرف یا فرد عضلانی و ورزشکار بیشتر به افراد جانی و منحرف شبیه است (کوهن، ۱۳۸۷: ۲۱۹). گلاک و گلاک[3] (1950) اگرچه نتیجه‌گیری شلدون را تأیید می‌کردند، اعتقاد داشتند که هیکل عضلانی و قدرتمند لزوماً باعث جرم نمی‌شود؛ بلکه آنچه حایز اهمیت است، تمایل والدین به فاصله‌گذاری با این‌گونه پسران است که باعث می‌شود آنها حساسیتشان به دیگران کاهش یابد (Macionis, 2017: 241). تبیین‌های زیست‌شناختی در دوران معاصر به حوزه‌های جدیدی وارد شده و معتقد است عوامل ژنتیکی مانند ژن‌های معیوب یا اختلال در ترشح هورمون‌ها در کنار عوامل محیطی مانند سوءرفتار در کودکی، پیش‌بینی‌کننده‌های قوی‌تری برای جرم است (Cohen, 2011).

تبیین‌های روان‌شناختی

نظریه‌های روان‌شناختی جرم همچون تفسیرهای زیست‌شناختی، جرم را در فرد می‌جویند؛ اما برخلاف زیست‌شناسان که ساختار بدنی را منشأ گرایش به جرم می‌داند، بر نابهنجاری در شخصیت تأکید می‌ورزد (گیدنز، ۱۳۸۹: ۳۰۰). به اعتقاد روان‌شناسان برخی ویژگی‌های شخصیتی به ارث برده می‌شود، اما شخصیت اساساً در فرایند تجارب اجتماعی شکل می‌گیرد؛ برهمین مبنا، جرم و انحراف ماحصل اجتماعی‌شدن ناقص است (Macionis, 2017: 241). روان‌شناسان، هر فرد را همچون شخصیت منحصربه‌فردی می‌دانند و به دنبال شناخت ویژگی‌های فردی نظیر اختلالات شخصیتی، اضطراب، افسردگی، لذت‌جویی، کم‌هوشی و تعلق‌خاطر به دیگران هستند که فرد را مستعد رفتار انحرافی می‌کند. در رویکرد روان‌شناختی، عقب‌ماندگی ذهنی، بیماری‌های روانی، پیکربندی شخصیت و ناکامی برخی علل مهم ارتکاب جرم است (احمدی، ۱۳۸۷: ۳۳). این رویکرد بر

[1] Lombroso

[2] Sheldon

[3] Gluck & Gluck

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

گرایش بیشتر برخی از تیپ‌های شخصیتی به جرم و بزهکاری تأکید دارد. احتمال جرم و انحراف در افرادی که عزت‌نفس ضعیفی دارند یا بیشتر مضطرب می‌شوند، به‌منظور آرامش‌یافتن، اعتمادبه‌نفس پیداکردن و رهایی از تنش بیشتر است (صدیق سروستانی، ١٣٩٦: ٢٠٩). در دوران معاصر مطالعات جامع‌تر روان‌شناختی نشان داده است که جرم‌وجنایت پیوند نزدیکی با سطوح «خویشتن‌داری»، «توانایی تحمل ناکامی» و «توانایی به تعویق انداختن کامروایی» دارد (Moffitt et al., 2011).

تبیین‌های جامعه‌شناختی

رویکرد جامعه‌شناختی چشم‌انداز وسیع‌تری به جرم و انحراف دارد و آن را متأثر از جامعه می‌داند. در این رویکرد، چندین فرض عمده مطمح نظر است: ١) انحراف برحسب هنجارهای فرهنگی فرق می‌کند؛ ٢) بسیاری منحرف می‌شوند، چون دیگران آنها را منحرف تلقی می‌کنند و ٣) چگونگی تنظیم هنجارهای جامعه و چگونگی تعریف انحراف، پیوند نزدیکی با قدرت اجتماعی دارد (Macionis, 2017: 243). تبیین‌های جامعه‌شناختی ذیل سه رویکرد کارکردگرایی ساختاری، کنش متقابل نمادین و تضاد اجتماعی قرار می‌گیرد. در رویکرد کارکرگرایی ساختاری، چندین نظریهٔ عمده مطرح است. دورکیم[1] (١٣٩٨) انحراف را اساساً پدیده‌ای غیرعادی تلقی نمی‌کند، بلکه آن را بخشی عادی و ضروری از زندگی اجتماعی می‌داند و تصور جامعه‌ای عاری از جرم را محال می‌داند (دورکیم، ١٣٩٨: ٨٩). مرتون[2] انحراف وکژرفتاری را ناشی از گسستگی و انفصال بنیادی بین هدف‌های فرهنگی و وسایل نهادی‌شده برای نیل به آنها می‌داند؛ ازاین‌رو انحراف نه مسئلهٔ خاص فردی، بلکه به‌عنوان امری اجتماعی و برخاسته از ساخت اجتماعی است (حسین‌زاده و همکاران، ١٣٩٠: ١٩٩). براساس خرده‌فرهنگ بزهکاری، کلوارد و اُهلین[3] معتقدند که جرم فقط به دلیل محدودبودن فرصت‌های قانونی (آنچه مرتون مطرح می‌کرد) به وجود نمی‌آید، بلکه به دلیل در دسترس بودن آسان فرصت‌های غیرقانونی ایجاد می‌شود (شعاع کاظمی و مؤمنی جاوید، ١٤٠٢: ١٨٨). مطابق نظریهٔ فرصت، بدون وجود فرصت‌های محیطی انجام عمل مجرمانه میسر نیست و کسی نمی‌تواند بدون فراهم‌سازی لوازم و اسباب محیطی بزهکاری مرتکب جرم شود. حتی اگر تمایل ارتکاب بزه در او وجود داشته باشد (Clarke & Felson, 1993). نظریهٔ فرصت بر این مبنا استوار است که جرم حاصل تقارن بین فرصت مناسب با بزهکار برانگیخته است. درواقع هر زمان که زمینهٔ ارتکاب جرم مهیا باشد و بزهکار مستعد در آن موقعیت قرار گیرد، جرم حاصل می‌شود. در نظریهٔ فرصت سه عامل نقش بازی می‌کند: عامل اول فرصت مناسب است؛ عامل دوم بزهکار برانگیخته و عامل سوم فقدان محافظ کارآمد است. این نظریه تأکید بر دو عنصر زمان و مکان دارد (نگهی و قریشوندی، ١٣٩٩: ٢٧٦). کوهن[4] (2008) کجروی را به پایگاه اجتماعی و تفاوت طبقات اجتماعی نسبت می‌دهد و معتقد است که بزهکاری بیشتر در میان جوانان طبقهٔ پایین دیده می‌شود؛ زیرا آنها از فرصت‌های کمتری برای دسترسی به موفقیت متعارف برخوردارند. میلر[5] معتقد بود که رفتار بزهکارانه نوعی سازگاری با فرهنگ متمایز طبقهٔ پایین است و با ویژگی‌هایی همچون «دردسر»، «قلدری»، «هوشمندی»، «هیجان»، «اعتقاد به سرنوشت» و «خودمختاری» مشخص می‌شود (Macionis,2017: 245). اندرسون[6] (2021) معتقد است که درمحله‌های فقیر شهر اغلب مردم به دنبال هم‌نوایی با ارزش‌های متعارف هستند؛ اما جرم و خشونت در محله، بی‌تفاوتی و خصومت پلیس و مسامحهٔ والدین باعث می‌شود نا پسران جوان به زندگی با قواعد خیابان روی بیاورند که با ویژگی‌هایی چون «قدرت» و «مردن بهتر از بی‌احترامی دیدن» مشخص می‌شود. درمجموع، رویکرد کارکردگرایی ساختاری، جرم و انحراف را در چشم‌اندازی کلان‌نگر برآمده از کارکردهای جامعه می‌داند.

رویکرد تعامل‌گرایی نمادین درپی این است که مردم چگونه انحراف و جرم را «تعریف» می‌کنند و به همین دلیل، تعریف انحراف و هم‌نوایی به‌طو اساسی انعطاف‌پذیر است و

[1] Durkheim
[2] Merton
[3] Cloward & Ohlin
[4] Cohen
[5] Miler
[6] Anderson

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

می‌تواند باتوجه‌به وضعیت و تفسیر افراد تغییر کند. نظریهٔ برچسب‌زنی یکی از مهم‌ترین تحلیل‌های تعامل‌گرایی نمادین است. به اعتقاد لمرت[1] (1951) انحراف و هم‌نوایی نه به خودِ رفتار افراد، بلکه بیشتر به واکنش دیگران به آن رفتارها بستگی دارد. همهٔ افراد در معرض انحراف اولیه قرار دارند؛ اما «انگ‌زنی» دیگران و پذیرش آن توسط فرد باعث می‌شود تا انحراف ثانویه پدید آید که طی آن، خودپنداره و هویت فرد عمیقاً تغییر می‌یابد (Lemert, 1951). ساس[2] (2004) نشان می‌دهد که بسیاری از مردم در شرایط متفاوت با چیزی که می‌پسندند، به آسانی مستعد استفاده از انگِ «بیمار روانی» به دیگران هستند. نظریهٔ برچسب‌زنی به تغییر اساسی در نگاه به جرم و تغییر آن از عملی غیراخلاقی و غیرقانونی به «وضعیتی پزشکی» منجر شد (Macionis, 2017). به اعتقاد ساترلند[3] تمایل فرد به هم‌نوایی یا انحراف بستگی به میزان تعامل با کسانی دارد که هم‌نوایی یا انحراف را تشویق کنند. رفتار انحرافی مانند سایر رفتارهای اجتماعی ازطریق همنشینی و پیوستگی با دیگران آموخته می‌شود (حیدرنژاد و عامری، ۱۳۹۸: ۱۰۵). گوتفردسون و هیرشی[4] (1995) هم‌نوایی را با چهار نوع کنترل اجتماعی شامل «دلبستگی»، «تعهد»، «فرصت» و «باور» پیوند می‌زنند (Gottfredson & Hirschi, 1995). به‌طورخلاصه، رویکرد کنش متقابل نمادین در چشم‌اندازی خردنگرانه، جرم را ناشی از فرایند تعاملات بین افراد می‌داند.

رویکرد تضاد اجتماعی، جرم و انحراف را به نابرابری اجتماعی پیوند می‌دهد (Macionis, 2017: 249). اینکه به چه کسی یا چه‌چیزی برچسب منحرف زده شود، اساساً به این بستگی دارد که کدام گروه‌ها یا دسته‌های اجتماعی در جامعه قدرت را در اختیار داشته باشند. قدرت اجتماعی است که تعیین می‌کند چه‌چیزی جرم و انحراف محسوب شود (Liazos, 1972). براساس رویکرد تضاد اجتماعی، هنجارها و قوانین هر جامعه‌ای اصولاً منعکس‌کنندهٔ منافع قدرتمندان و ثروتمندان است و اگر در مواردی نیز رفتار آنها موردسؤال قرار گیرد، از منابعی برخوردارند که مانع از دریافت «انگ» شوند. رویکرد تضاد اجتماعی علاوه‌بر قدرت، دیگر ریشهٔ انحراف و جرم را نظام سرمایه‌داری می‌داند. دراین‌زمینه، اسپیتزر[5] (1980) معتقد است که دلیل اینکه بسیاری از افراد انگ مجرم و منحرف دریافت می‌کنند، عمدتاً این است که آنها در عملکرد نظام سرمایه‌داری اختلال ایجاد می‌کنند و آن را به چالش می‌کشند. در همین چارچوب، نظریهٔ تضاد اجتماعی به طرح مفهوم «جرائم یقه‌سپیدان» می‌پردازد. جرائمی که به‌وسیلهٔ افراد با مرتبه‌های اجتماعی بالا اتفاق می‌افتد. این جرائم نه در خیابان، بلکه در ساختارهای سازمانی جامعه رخ می‌دهد. اختلاس بانکی، کلاهبرداری تجاری، رشوه، نقض قوانین ضدانحصار و غیره عواقب و تبعات به‌مراتب وخیم‌تری برای جامعه دارد؛ اما «یقه‌سپیدان» به‌عنوان مرتکبین آنها پایشان به زندان نمی‌رسد و از مجازات فرار می‌کنند (Macionis, 2017: 250). به‌علاوه، نوع محسوسی از جرائم، «جرائم شرکتی» است. جرائمی که به‌وسیلهٔ شرکت یا نمایندگان آن رخ می‌دهد که دامنهٔ گسترده‌ای از فروش آگاهانهٔ محصولات خطرناک تا آلودگی عامدانهٔ محیط‌زیست را دربر می‌گیرد (Derber, 2004). نظریه‌پردازان تضاد همچنین به «جرائم سازمان‌یافته» اشاره می‌کنند. کسب‌وکارهایی که کالاها و خدمات غیرقانونی عرضه می‌کنند؛ مانند «سکس» و «مواد مخدر» و غیره (Valdez, 1997). مرتکبین جرائم شرکتی و سازمان‌یافته نیز به‌ندرت محاکمه می‌شوند و از مجازات رهایی می‌یابند. در چارچوب نظریهٔ تضاد اجتماعی، انحراف و جرم درسطح خرد نتیجهٔ نابرابری اجتماعی است و افرادی که قدرت کمتری دارند، بیشتر در معرض دریافت انگ مجرم و منحرف هستند؛ اما انحراف و جرم در سطح کلان، بازتاب نابرابری نژادی و جنسیتی در جامعه است و به‌صورت عمده، زنان و اقلیت‌های نژادی شانس بیشتری برای دریافت انگ انحراف دارند (Macionis, 2017: 253). درمجموع، رویکرد تضاد اجتماعی، جرم و انحراف را ناشی از نابرابری در ثروت و قدرت در جامعهٔ سرمایه داری می‌بینند. در این جامعه، نظام عدالت جنایی و نظام رفاه اجتماعی به‌عنوان عاملان سیاسی

[2] Lemert
[3] Szasz
[3] Sutherland
[5] Gottfredson & Hirschi
[6] Spitzer

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

عمل می‌کند و به کنترل افرادی می‌پردازد که برای نظام سرمایه‌داری مخل باشند.

درمجموع، چارچوب‌های مفهومی این پژوهش نه با هدف آزمون یا تأیید نظریه‌های مطرح‌شده، بلکه برای افزایش حساسیت تحلیلی و تسهیل فرایند مفهوم‌پردازی از متن داده‌های جمع‌آوری‌شده است. این چارچوب‌ها زمینهٔ لازم را برای برساخت مقوله‌ها و هستهٔ پژوهش در بستر جامعهٔ موردمطالعه فراهم کرده است.

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر پژوهشی کیفی ازنوع نظریهٔ زمینه‌ای و مبتنی بر رویکرد اشتراوس و کوربین[1] (1998) است. مشارکت‌کنندگان پژوهش، ۱۶ نفر از سارقان در استان بوشهر بودند که به شیوهٔ هدفمند انتخاب شده‌اند و ترکیب آنان در قالب جدول ۱ ارائه شده است. برای دسترسی به سارقان و انجام نمونه‌گیری، طی فرایند طولانی مکاتبات و برگزاری جلسات حضوری با نیروی انتظامی و سازمان زندان‌های استان بوشهر از مساعدت و همکاری آنان بهره برده شد. از مسئولان زندان خواسته شد تا هیچ الزام و اجباری در انتخاب سارقان نباشد و صرفاً کسانی انتخاب شوند که تمایل به همکاری داشته باشند. فرایند بدین صورت بود که پس از معرفی افراد متمایل با همکاری به پژوهشگر، ابتدا روابط همدلانه برقرار و اهداف و ماهیت پژوهش تشریح شد. درصورتی‌که ایشان تمایل به گفت‌وگو داشتند، مصاحبه انجام می‌شد. ۱۲ مورد از مصاحبه‌ها در زندان و در دفتری انجام شد که به پژوهشگر اختصاص داده شده بود و ٤ مورد با هماهنگی‌های پیشین در بیرون از زندان انجام شد. مدت‌زمان مصاحبه‌ها بین ٦٠ دقیقه تا ۹۰ دقیقه بود و از مشارکت‌کنندگان خواسته شد، هرگاه تمایل به ادامهٔ مصاحبه ندارند یا احساس ناخوشایندی دارند، می‌توانند مصاحبه را ترک و به وقتی دیگر موکول کنند. مصاحبه‌ها با سؤالات کلی آغاز و بنا به ضرورت و تناسب، برخی سؤالات جزئی نیز پرسیده می‌شد. روند مصاحبه تا زمان حصول به «اشباع» نظری ادامه یافت. بعد از اتمام مصاحبهٔ چهاردهم، مشخص شد که به‌ندرت نکات جدیدی توسط مشارکت‌کنندگان در پژوهش مطرح می‌شود؛ بااین‌حال، برای حصول اطمینان بیشتر مصاحبه‌های ۱۵ و ١٦ نیز انجام شد. باتوجه‌به ساختار سازمانی زندان، امکان ضبط صدای مشارکت‌کنندگان در مصاحبه‌های درون زندان وجود نداشت و پژوهشگر با دقت و سرعت گفتارها را یادداشت و درصورت نیاز از علائم و کلمات اختصاری استفاده نموده و به‌محض اتمام هر مصاحبه به بازنویسی و تکمیل آن مصاحبه در همان محل زندان اقدام می‌کرد. پژوهشگر مسئول مصاحبه‌ها با علم به اینکه فرایند مصاحبه‌ها مستلزم یادداشت سریع است، با یادداشت‌برداری سریع از برخی سخنرانی‌ها و مناظرات در فضای مجازی، خود را برای این امر آماده کرده بود؛ اما مصاحبه‌های بیرون از زندان با هماهنگی مشارکت‌کنندگان ضبط و سپس تبدیل به متن شد. داده‌های جمع‌آوری‌شده، در قالب کدگذاری باز، محوری و گزینشی کدگذاری شد و مفاهیم، مقوله‌ها و «هسته» برساخت شد. برای قابلیت اعتبار پژوهش تلاش گردید تا مصاحبه‌ها در دورهٔ زمانی مناسب و نسبتاً طولانی‌مدت (آذرماه ١٤٠٤ تا اسفندماه ١٤٠٤) انجام شود تا پژوهشگران آشنایی مناسب‌تری با بافت و ساختار موضوع تحقیق به دست آورند. برای قابلیت اطمینان از تکنیک «توافق کدگذاران» و «مقایسهٔ تحلیلی» استفاده شد که طی آن کدگذاری توسط دو نفر از پژوهشگران به‌صورت مجزا انجام و یافته‌ها در جلسات گروهی با یکدیگر مقایسه شد. در انتها، نتایج برآمده از تحقیق به یکی از پژوهشگران که در کدگذاری‌ها مشارکت نداشت، ارجاع داده شد و از او خواسته شد تا نظر تکمیلی یا انتقادی خود را ارائه دهد. در پژوهش حاضر رعایت اخلاق پژوهش مدنظر پژوهشگران بوده است. نمونه‌ها با رضایت کامل در تحقیق مشارکت کردند؛ ماهیت پژوهش و اهداف آن برای مشارکت‌کنندگان توضیح داده شد؛ تضمین‌های لازم برای محرمانه‌ماندن پاسخ‌ها به افراد داده شد و برای مکتوب‌کردن مصاحبه یا ضبط مصاحبه‌ها از آنان اجازه گرفته شد.

[1] Strauss & Corbin

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

جدول ۱- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان تحقیق

Table 1- Demographic characteristics of research participants

نام مستعار Name	سن Age	وضع تاهل Marital status	تحصیلات Education	تکرار سرقت Repeating the theft	اقامت در زندان (سال) Imprisonment (Year)	وضع اشتغال Occupation	مصرف مواد Drug use
داریوش Dariush	36	متاهل Married	راهنمایی Junior high school	دارد Yes	4	بیکار Unemployed	دارد Yes
مهران Mehran	38	متاهل Married	ابتدایی Elementary school	دارد Yes	2	بیکار Unemployed	دارد Yes
شاهین Shahin	38	مجرد Single	راهنمایی Junior high school	دارد Yes	4	ورشکسته Bankrupt	دارد Yes
اسفندیار Esfandiar	36	متاهل Married	دیپلم Diploma	دارد Yes	4	پاره وقت Part-time job	ندارد No
مصطفی Mostafa	52	متاهل Married	راهنمایی Junior high school	دارد Yes	1	بیکار Unemployed	دارد Yes
محمد Mohammad	40	متاهل Married	دیپلم Diploma	دارد Yes	1	شاگرد مکانیک Apprentice mechanic	دارد Yes
یدالله Yadollah	31	مجرد Single	راهنمایی Junior high school	دارد Yes	3	بیکار Unemployed	دارد Yes
هادی Hadi	37	متاهل Married	ابتدایی Elementary school	دارد Yes	1	پاره وقت Part-time job	دارد Yes
حجت Hojat	59	مجرد Single	بی سواد Illiterate	دارد Yes	2	کارگر Worker	دارد Yes
حسین Hosein	40	مجرد Single	راهنمایی Junior high school	ندارد No	3	کارگر Worker	دارد Yes
حامد Hamed	45	متاهل Married	ابتدایی Elementary school	ندارد No	2	بیکار Unemployed	دارد Yes
رضا Reza	42	متاهل Married	ابتدایی Elementary school	دارد Yes	6	کارگر Worker	دارد Yes
امیرحسین Amir Hosein	20	مجرد Single	راهنمایی Junior high school	ندارد	1	بیکار Unemployed	دارد Yes
مسلم Moslem	32	متاهل Married	راهنمایی Junior high school	دارد	3	کارگر Worker	دارد Yes
حسن Hasan	35	مجرد Single	دیپلم Diploma	دارد	3	بیکار Unemployed	دارد Yes
مهدی Mahdi	42	مجرد Single	دیپلم Diploma	دارد	5	کارگر Worker	دارد Yes

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

یافته‌ها

پس از اتمام مصاحبه‌ها و بازبینی آنها، عملیات کدگذاریِ داده‌ها آغاز شد. فرایند تبدیل داده‌های خام به مقوله‌های نظری طی مسیری نظام‌مند و در سه سطح کدگذاری باز، محوری و گزینشی صورت گرفته است. متن هرکدام از روایت‌ها چندبار توسط کدگذاران بازخوانی و مطالعه شد. در مرحلهٔ کدگذاری باز، تمامی روایت‌ها به‌صورت خط‌به‌خط برای تبدیل داده‌ها به کلمات و واحدهای معنادار تحلیل شد. در مرحلهٔ کدگذاری محوری، کدهای اولیه که دارای ویژگی‌های مشترک بودند، ذیل مفهومی انتزاعی‌تر گردآوری شد. در مرحلهٔ کدگذاری گزینشی، مفاهیم مستخرج‌شده براساس روابط و پیوندهای منطقی در کنار یکدیگر قرار گرفت و مقولات استخراج شد. درمجموع تعداد ۱۴۳ کد، ۲۳ مفهوم، ۱۱مقوله و ۵ بُعد استخراج شد که این فرایند به‌طورخلاصه در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- نتایج کدگذاری باز، محوری و گزینشی

Table 2- Results of open, axial, and selective coding

کد Code	مفهوم Concepts	مقوله Categories	ابعاد Dimensions	هسته Core
کارگری در نخلستان / کارگری در مزارع/ جوشکاری سیار/ کار اتفاقی/ کار فصلی/ علاّفی/ چوپانی/ شاگردی/ نگهبانی/ گاریچی/ Laboring in palm-grove / Laboring in farms / mobile welding / casual work / seasonal work / loitering / shepherding / apprenticeship / guarding / cart driving/	اشتغال ناقص Underemployment			
نداشتن درآمد/ تنگدستی/ دستمزد کم/ پول ناچیز کارگری/ خالی بودن دست/ بدهکاری/ قرض/ آرزوی داشتن ماشین/ آرزوی داشتن موتور سیکلت/ محتاج بودن Lack of income/ indigence/ low wages/ meager earnings from manual labor/ having empty hands/ indebtedness/ debt/ longing for a car/ longing for a motorcycle/ being in need.	فقر اقتصادی Economic poverty			
	محرومیت اقتصادی Economic deprivation			
بی کس و کار بودن/ نداشتن حامی/ بی سرپناهی/ تنهایی/ نبود تکیه گاه مطمئن/ بی صاحبی/ بی توجهی والدین/ بی تفاوتی بزرگترها/ Having no family or kin / lacking a supporter / homelessness / loneliness / absence of a reliable source of support / being left without a guardian / parental neglect / indifference from adults	بی یاوری Hopelessness		شرایط علّی Causal situations	
فوت پدر/ مرگ مادر/ یتیمی/ اعدام برادر/ Death of a father / Death of a mother / Orphanhood / Execution of a brother/	داغ دیدگی Bereavement	فقدان حمایت lack of social support		
قیمتهای نجومی/ هزینه‌های بالای زندگی/ وضع خراب اقتصادی/ مخارج زیاد/ شهریه زیاد مدرسه/ Enormous prices / High cost of living / Dire economic situation / High expenses / Steep school tuition fees/	تورم Inflation	نابسامانی اجتماعی Social disorganization		محدودیت گریزی با چرخه عواقب بی پایان

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

هسته Core	ابعاد Dimensions	مقوله Categories	مفهوم Concepts	کد Code
			نابرابری Inequality	نیاز به نان شب/ ناتوانی در تهیه مایحتاج/ زندگی در محلات فقیر/ دیدن پولدارها/ زندگی مرفهین/ ثروتهای نجومی پولدارها/ The need for daily bread / inability to afford basic necessities / living in impoverished neighborhoods / seeing the wealthy / the lives of the affluent / the astronomical wealth of the rich/
	شرایط زمینه‌ای Contextual situations	انحرافات اجتماعی Social deviances	مواد مخدر Drugs	بنگ/ شیشه/ هروئین/ تریاک/ متادون/ ترامادون/ گل/ کریستال/ کوکائین/ ال اس دی/ علف/ Bang / Crystal / Heroin / Opium / Methadone / Tramadol / Cannabis / Crystal / Cocaine / LSD / Weed/
			معاشران بزهکار Criminal associates	دوستان معتاد/ بستگان معتاد/ دوستان زندانی/ دوستان دزد/ ارتباط با افراد خلافکار Addicted friends / addicted relatives / incarcerated friend / thieving friends / associating with criminals
			هیجان طلبی Sensation seeking	بلندپروازی/ خودنمایی/ غرور/ دعوا/ کسب شهرت/ تکبر/ Ambition / Showing off / Pride / Quarreling / Seeking fame / Arrogance/
		گمشدگی عقلانیت loss of rationality	ضعف آموزشی Educational deficiency	ترک تحصیل/ بی علاقگی به درس/ دیپلم ناقص/ نمرات ضعیف/ دعوا مرافعه در مدرسه/ Dropping out of school / Lack of interest in studies / Incomplete high school education / Poor grades / Altercations and fights at school
	شرایط مداخله گر Intervening situations		خانواده نامتعادل Imbalanced family	اختلاف با پدر/ دعوا و مشاجره با پدر/ کتک کاری در خانواده/ سرکوفت والدین/ بددهنی پدر/ تفاوت گذاری بین فرزندان/ اعتیاد در خانواده/ سابقه سرقت در خانواده/ غیبت از خدمت سربازی در خانواده/ Disagreement with father / arguments disputes with father / physical altercations within the family / parents' taunts / father's use of foul language / favoritism among children / addiction within the family / history of theft in the family / evading military service within the family
		گسست در خانواده Family breakdown	بی ثباتی خانوادگی Unstable family	ازدواج ناموفق/ شکست عشقی/ طلاق/ ازدواج مجدد پدر/ نامادری/ شلوغ بودن خانواده/ ترک منزل/ Unsuccessful marriage / romantic heartbreak / divorce / father's remarriage / stepmother / a crowded household / leaving home
			مکان بندی Siting	کوچه‌های خلوت/ کوچه‌های تاریک/ منازل خالی/ خانه های کم رفت و آمد/ منازل در حال ساخت/ منازل غیرمسکونی/ Quiet alleys / dark alleys / vacant homes / homes with little activity / homes under construction / unoccupied homes

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

هسته	ابعاد	مقوله	مفهوم	کد
Core	Dimensions	Categories	Concepts	Code
	استراتژی	برنامه ریزی		سرقت شبانه/ سرقت پایان هفته/ سرقت هنگام برنامه
	Strategy	Planning	زمان بندی	عمومی/ سرقت در زمان برگزاری مراسمات/
			Scheduling	Nighttime theft / weekend theft / theft during a public event / theft during ceremonies
			تقسیم کار	نقش راننده موتور/ مراقب کوچه/ راننده وانت/ سیم
			Division of labor	جمع کن/ مسئول برش
				Motorcycle rider / alley lookout / pickup truck driver / wire collector / person in charge of cutting
			ابزار	استفاده از کلیدهای دست ساز/ مفتول/ پیچ گوشتی/
			Instrument	انبر دستی عایق دار/ انبردستی قوی/ دیلم/
				Using homemade keys / wire/ screwdriver / insulated pliers / power pliers / slotted pliers
		مهارت ورزی		سرقت سریع/ بهره گیری از نبود ابزار ایمنی/ همراه
		Skill development		داشتن گونی/ انتخاب مسیر با امکان فرار/ پاییدن
			تکنیک	دقیق محل/ استفاده از قطع برق/
			Technique	Rapid theft / taking advantage of the absence of security measures / carrying a sack / selecting an escape route / carefully surveilling the location / Cutting off the power supply
				سقوط کردن/ شکستگی دست/ خراشیدگی صورت/
				تورم سر و صورت/ کبودی بدن/ شکستگی سر/
			آسیب جسمانی	آسیب دیدگی کاسه زانو/
			Body injury	Falling / arm fracture / facial abrasions / swelling of the head and face / bruising on the body / head fracture / knee injury
		بیماری روان تنی		استرس/ حس و حال بد/ فشار عصبی بالا / لرزش
		Psychosomatic illnesses	آسیب روانی	بدن/ ترس / وحشت
			Psychological trauma	Stress / feeling bad / high nervous tension / body tremors / fear / panic
				فحش/ تف و لعنت/ بی آبرویی/ از دست دادن
				حیثیت/ بی اعتبار شدن/ از دست دادن زندگی/
			طرد اجتماعی	Profanity / curses and imprecations / disgrace / loss of reputation / loss of credibility / ruin of one's life
			Social rejection	
	پیامدها	مجازات	تنبیه قانونی	دستگیری/ زندان/ محکومیت/ دادگاه/
	Consequences	Punishment	Legal penalty	Arrest / imprisonment / conviction / court
				تکرار سرقت/ عادی شدن سرقت/ دوستی با سارقان/
			جامعه پذیری مجرمانه	حرفه ای کار کردن/
			Criminal Socialization	Repeated theft / normalization of theft / associating with thieves / operating professionally
		اختلال اجتماعی		طلاق/ آوارگی/ وضع نامعلوم فرزندان/ رفاقت با
		Social disorder	از هم پاشیدگی خانواده	افراد مجرم/
			Family breakdown	Divorce / displacement / uncertain situation of the children / association with criminal individuals

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

شرایط علّی

فقر اقتصادی

یکی از آسیب‌های مهم نظام اقتصادی، «فقر» است. فقراقتصادی معمولاً در دو شکلِ «مطلق» و «نسبی» ظهور می‌یابد. در شرایط «فقر مطلق»، افراد از تأمین نیازهای اساسی و ضروری خویش ناتوان هستند؛ اما در شرایط «فقر نسبی»، افراد احساس می‌کنند که در مقایسه با دیگران ازنظر اقتصادی در شرایط نابرابر و نامناسبی قرار دارند. «فقر» اگرچه خود ناشی از آسیب‌ها و عواملی همچون تورم، رکود اقتصادی و ضعف در زیرساخت‌های اقتصادی جامعه است، در چرخه‌ای به‌هم‌مرتبط نیز موجب بروز انحرافات و جرائم گوناگون مانند «سرقت» در جامعه می‌شود. باتوجه‌به یافته‌ها، در پژوهش حاضر «فقر» به‌عنوان شرایط علّی «سرقت» شناسایی شده که خود، برآمده از مفاهیم «اشتغال ناقص» و «محرومیت اقتصادی» است. واکاوی اظهارات پاسخ‌گویان ناظر به همین امر است که «فقر مالی» به «سرقت» منجر می‌شود.

داریوش وضعیت خود را چنین بیان می‌کند:

«شغل و کار ثابت و درآمد مناسبی نداشتم. بیکار و بی‌پول باشی، مصرف هم بکنی، ناچار هستی دست به هر کاری بزنی.»

یدالله می‌گوید:

«بابام پیرمرد سال‌خورده‌ای بود که توانی برای کارکردن نداشت. چندتا درخت نخل داشتیم که تموم خرج و مخارج زندگی‌مون از همین راه بود. همیشهٔ روزگار مقروض و بدهکار بودیم.»

حامد معتقد است:

«توی این سال‌ها هیچ‌وقت کار ثابت و مشخصی نداشتم. به‌خاطر بیکاری و بی‌پولی هر روز تو خونهٔ ما جنگ و دعوا بود. به‌خاطر کمبود مالی و شرایط بد این‌قدر فشار روم بود که مجبور شدم دزدی کنم.»

رضا دراین‌زمینه این‌گونه اظهار می‌کند:

«پدرم کارگر وگاریچی بازار بود. درآمد حداقلی داشت. در مقایسه با دیگران، درآمدش صفر بود؛ زیر صفر بود. خودم هم کارگری می‌کردم. کارگر ساختمانی و کارگر باغ؛ ولی پول کارگری جوابگوی خرج زندگی نبود. پول کم می‌آوردم. به‌خاطر کمبود پول اومدم سمت سرقت.»

فقدان حمایت اجتماعی

«فقدان حمایت اجتماعی» بهعنوان دومین شرایط علّی بروز پدیدهٔ سرقت در بین مشارکت‌کنندگان در مصاحبه شناسایی و استخراج شده است. حمایتِ اجتماعی بیانگر شبکه‌هایی از ارتباطات است که رفاقت، همکاری و تقویت احساسی را فراهم و رفتارهای ارتقادهندهٔ سلامتی را تسهیل می‌کند؛ به‌عبارت‌دیگر، حمایت اجتماعی نوعی آگاهی است و فرد درنتیجهٔ این آگاهی به این باور می‌رسد که مراقبت می‌شود؛ محبت دریافت می‌کند؛ دارای ارزش است؛ اعتبار دارد؛ تکریم می‌شود و متعلق به شبکه‌ای از ارتباطات و تعهدات دوسویه است. نقص و کاستی در روابط اجتماعی موجب می‌شود که فرد احساس کند که تکیه‌گاه و پشتیبانی ندارد که از او در شرایط گوناگون، به‌ویژه در هنگام بروز حوادث و آسیب‌ها حمایت کند؛ در چنین شرایطی فرد احساس می‌کند که دچار فقدان حمایت اجتماعی شده است. «بی‌یاوری» و «داغ‌دیدگی» دو بُعد تشکیل‌دهندهٔ فقدان حمایت اجتماعی است. حمایت اجتماعی نقش مهمی در پیشگیری از«سرقت» و سایر آسیب‌های اجتماعی دارد و فقدان آن به‌عنوان عاملی مؤثر در گرایش به سرقت است. واکاوی اظهارات مصاحبه‌شوندگان، ناظر بر همین نکته است که «فقدان حمایت اجتماعی» به «سرقت» منجر شده است.

شاهین دراین‌باره می‌گوید:

«وقتی کُکات اعدام بشه، خواهرت و پدرت نیز رحمت خدا رفته باشند، هیچ امید و تکیه‌گاهی نداری. برای رفع مشکلات ناچار میشی هر کاری بکنی. دست به دزدی هم می‌زنی.»

حامد می‌گوید:

«پدرم ما را رها کرده و ازدواج مجدد کرده. بعد از طلاق و جدایی هیچ سراغی از ما نگرفته. انگارنه‌انگار ما

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

بچه‌اش بودیم. مجبور شدم دزدی کنم.»

امیرحسین چنین اظهار می‌کند:

«من اصلاً بابامو ندیدم و نمی‌شناسمش. من هیچ‌کس رو ندارم. کس‌وکاری ندارم.»

مسلم نیز چنین می‌گوید:

«هزار بار از بابام کمک خواستم که پول بهم بده تا برای خودم یک کاری جور کنم، یک کاری راه بندازم. می‌گفت تو به درد هیچی نمی‌خوری. کمکم نکرد.»

شرایط زمینه‌ای

نابسامانی اجتماعی

در شرایطی که سازوکارهای متداول و مرسوم اقتصادی و اجتماعی در ایجاد امنیت، ثبات و فرصت‌های اقتصادی و اجتماعیِ برابر دچار اختلال شوند، جامعه دچار «نابسامانی اجتماعی» می‌شود. براساسِ واکاوی اظهارات مشارکت‌کنندگان، «نابسامانی اجتماعی» برآمده از دو مفهوم «تورم» و«نابرابری»، از شرایط زمینه‌ای بروز«سرقت» بوده است. در سال‌های اخیر، با رشد فزایندهٔ قیمت‌ها، قدرتِ خریدِ مردم کاهش یافته و بخش چشمگیری از جامعه با فشارهای معیشتی فزاینده مواجه شده است. این امر باعث شده تا طبقهٔ متوسط جامعه تقلیل یابد؛ طبقهٔ پایین جامعه افزایش پیدا کند و جمعیت زیر خط فقر ازدیاد یابد؛ به‌علاوه، در اثر بهره‌مندی اقلیتی خاص از رانت‌های گوناگون، نابرابری و شکاف درآمدی بین طبقات تشدید شده است. نابرابری اجتماعی با محدودکردن دسترسی اقشار مختلف جامعه به منابع اقتصادی و فرصت‌های اجتماعی، احساس محرومیت نسبی را در جامعه افزایش می‌دهد. در چنین شرایطی، برخی از افراد به‌منظور تأمین نیازهای اساسی، محتمل است به رفتارهای انحرافی ازجمله «سرقت» گرایش پیدا کنند. مداقه در اظهارات مشارکت‌کنندگان، این امر را تصدیق می‌کند.

هادی این‌چنین می‌گوید:

«با این وضع خراب اقتصادی، اصلاً درآمد و پول ناچیز کارگری کفاف زندگی را نمی‌ده. تو خونهٔ کرایه‌ای هستم. مستأجرم. دوتا دختر دارم که مدرسه می‌روند. خرج روزانه خونه که بماند.»

مهران دراین‌باره چنین سخن می‌راند:

«خونوادهٔ ما تحتپوشش کمیتهٔ امداد هست. کمکی که کمیته می‌کنه، پولی که میده، اصلاً جوابگوی خرج و هزینه‌های زندگی‌مون نبود.»

داریوش اظهار می‌کند:

«مثل پولدارها ماشینِ باکلاس و درست‌وحسابی نداشتم. ماشین پیکان‌بار قراضه و داغونی داشتم. چند وقتی چوب و شاخه‌های درخت خرما تو نخلسون جمع می‌کردم و می‌فروختم. کفاف نمی‌داد.»

انحرافات اجتماعی

یکی دیگر از شرایط زمینه‌ای سرقت، «انحرافات اجتماعی» است. «انحرافات اجتماعی» نوعی آشفتگی اجتماعی در ارزش‌ها و هنجارهای جامعه است. انحرافات زمینهٔ شکل‌گیری انواع آسیب‌ها را فراهم می‌کند. «اعتیاد به مواد مخدر» و «ارتباط با معاشران بزهکار» دو گونهٔ انحرافات اجتماعی شناسایی‌شده در پژوهش حاضر است. «اعتیاد به مواد مخدر» و «ارتباط با معاشران بزهکار» زمینه‌ساز دیگر انحرافات اجتماعی است. اعتیاد به مواد مخدر اساساً پاسخی به شرایط نامساعد خانوادگی، بیکاری، کم‌درآمدی، بلاتکلیفی، ناکامی و شکست است. در کشور سوپاپ اطمینان مناسبی برای تخلیهٔ فشارهای روحی ـ روانی در جامعه تعبیه نشده است. دراین‌میان، این اعتیاد است که کارکرد پیدا می‌کند. اعتیاد و مصرف مواد مخدر با همهٔ معایب و زشتی‌ها، کارکردِ مثبت کاهش فشار روانی دارد. مصرف‌کنندهٔ مواد مخدر با مصرف موادی مانند تریاک برای مدتی هرچند کوتاه از مسائلش کنده می‌شود و به خیال خود به آرامش می‌رسد. اظهارات مشارکت‌کنندگان در پژوهش، به‌روشنی گواه این است که مصرف مواد مخدر از شرایط زمینه‌ای مهم سرقت است.

محمد چنین توضیح می‌دهد:

«شاگردی توی مکانیکی شد عامل بدبختی. تا اون موقع

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

من لب به سیگار نزده بودم. کم‌کم افتادم تو چاه؛ چاهِ اعتیاد. گرفتار اعتیاد شدم. اول تریاک، بعدش هم شیشه.»

حامد که مادرش سرپرستی او را دارد، می‌گوید:

«سابقهٔ مصرف بَنگ، علف، تریاک و الکل دارم. دوتا از دایی‌هام هم مصرف‌کننده هستند. مامانم اکثر اوقات پولی نداشت که بهم بده. از رو بدبختی تصمیم به دزدی گرفتم.»

مهدی این‌گونه نقل می‌کند:

«تا یکسال پیش مواد مصرف می‌کردم و تو این مدت تریاک، گل، حشیش، ال اس دی، هرویین، همه را امتحان کرده‌ام. موقع سرقت فقط تو فکر این بودم که پول مواد تأمین بشه.»

شرایط مداخله‌گر

گمشدگی عقلانیت

در دنیای پیچیدهٔ معاصر، سرعت تغییرات بسیار زیاد است. این امر باعث می‌شود انسان‌ها با مسئله‌های گوناگونی مواجه باشند. توانایی و مهارت حل مسائل، نیازمند برخورداری از تفکر عقلانی و محاسبه‌گری پیامدهای بلندمدت است. گمشدگی عقلانیت وضعیتی است که در آن کنشگر، عقلانیت ابزاری و محاسبه‌گری معطوف به پیامدهای بلندمدت را کنار می‌گذارد و منطق تصمیمات خود را به سمت و سوی ارضای نیازهای آنی و هیجانات زودگذر تغییر می‌دهد. برخورداری از تفکر عقلانی به‌صورت چشمگیری متأثر از برنامه‌های آموزشی و برخورداری از سواد و تحصیلات است. تفکر عقلانی نقش اساسی در شکل‌گیری شخصیت دارد و می‌تواند به‌عنوان مانعی در گرایش افراد به سوی آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی به شمار آید. آنچه مشارکت‌کنندگان بیان کرده‌اند، نشان می‌دهد آنها بهرهٔ کافی و لازم از فرایند آموزش‌وپرورش رسمی نداشته‌اند و نتوانسته‌اند هیجانات و احساسات خویش را در مسیر منطقی و با محاسبهٔ پیامدهای کنش خود بروز دهند و به عبارتی دچار «گمشدگی عقلانیت» شده‌اند. براساس واکاوی مصاحبه‌های صورت‌گرفته با مشارکت‌کنندگان، «گمشدگی عقلانیت» برساخت‌شدهٔ دو مفهوم «هیجان‌طلبی کاذب» و «بی‌بنیگی آموزشی» است. نمونه‌هایی از اظهارات مشارکت‌کنندگان دراین‌زمینه، به شرح ذیل است:

اسفندیار دراین‌باره می‌گوید:

«بزرگ‌ترین عامل بدبختی من شوق و هیجان زیاد دورهٔ نوجوانی و جوانی بود. از کارهای معمولی و تکراری خسته بودم و چون انرژیم بالا بود، دنبال لذت و هیجان بودم. می‌خواستم متفاوت باشم با بقیه. می‌خواستم خودم رو نشون بدم.»

محمد چنین توضیح می‌دهد:

«من علاقه چندانی به درس و مدرسه نداشتم. فکر می‌کردم درس‌خوندن وقت تلف‌کردنه. تصمیم به ترک مدرسه گرفتم. کلاس دوم دبیرستان مدرسه را ترک کردم؛ ترک تحصیل.»

حسین نیز این‌چنین سخن می‌گوید:

«بعد از کلاس سوم راهنمایی چندتا از رفقام مدرسه را ول کردن. منم نموندم. مدرسه را ول کردم.»

حامد وضعیت را چنین می‌گوید:

«پدرم بندهٔ خدا کارگر بود. سوادی نداشت. مادرم هم بی‌سواده. خونه‌داره. خودم هم در حد ابتدایی سواد دارم. کمه به درد نمی‌خوره.»

گسست درخانواده

خانواده اولین و مهم‌ترین نهاد اجتماعی است که نقش اساسی در پرورش اعضای خود، به‌ویژه فرزندان دارد. خانواده نخستین مکان جامعه‌پذیری است. خانوادهٔ سالم متضمن کارکردهای گوناگونی همچون: حمایت عاطفی و روانی، حمایت مالی و اقتصادی، و کمک به شکل‌گیری و پرورش شخصیت فرزندان است. خانوادهٔ سالم جایگاهی است که افراد در آن به آرامش می‌رسند؛ تجدید قوا می‌کنند و برای شروع یک روزِ جدید آماده می‌شوند. بیشتر سارقان موردبررسی اظهار می‌کردند که در خانواده‌هایی رشد و نمو یافته‌اند که مصداقِ خانوادهٔ نامتعادل و گسسته است. خانواده‌های نامتعادل و ازهم‌پاشیده مستعد تجربهٔ انواع انحرافات و جرائم هستند. نمونه‌هایی از این

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

اظهارات چنین است.

داریوش که در کودکی مادرش را از دست داده است، می‌گوید:

«تو خونه همیشه ازطرف زن‌بابام موردسرزنش بودم. نکوهش می‌شدم؛ یعنی خوب باهام رفتار نمی‌کردن.»

یدالله وضعیت خانوادگی خود را چنین توضیح می‌دهد:

«بابام پیرمرد سال‌خورده‌ای بود. من از زنِ دوم هستم؛ بچهٔ آخر. بابام تو خونه آدم بددهنی بود. به‌خاطر چیزای کوچک، موضوعای بی‌اهمیت دنبال جَر می‌گشت و ما را کتک می‌زد.»

امیرحسین این‌گونه بیان می‌کند:

«بابا و مامانم از هم جدا شدند. طلاق گرفتن. من اصلاً بابام رو ندیده‌ام. بابام رو اصلاً نمی‌شناسمش.»

استراتژی

برنامه‌ریزی

«سرقت» اساساً یک «کنش» است که آگاهانه، هدفدار، معنادار و متناسب با زمان و مکان صورت می‌گیرد. «برنامه‌ریزی» به‌عنوان یکی از استراتژی‌های اصلی سرقت، نقش تعیین‌کننده‌ای در درک منطقِ کنشگران دارد. بسیاری از سارقان، به‌ویژه در سرقت‌های گروهی، فرایندی آگاهانه و مرحله‌بندی‌شده را پیش از انجامِ عمل طی می‌کنند. «برنامه‌ریزی» در این پژوهش برساختِ سه مفهوم «مکان‌بندی»، «زمان‌بندی» و «تقسیم کار» است. این سه مفهوم در کنار یکدیگر نشان می‌دهد که سرقت، به‌ویژه در نوع گروهی آن، نتیجهٔ تصمیم‌گیری، محاسبه‌گری و برنامه‌ریزی است، نه صرفاً واکنشی ناگهانی و بدون برنامه. خوانش گفته‌های سارقان بیانگر این است که آنها در انجام سرقت دارای برنامه‌ریزی هستند.

داریوش چنین شرح می‌دهد:

«سرقت ما معمولاً گروهی و چندنفره بود. بیشتر توی کوچه‌های خلوت و تاریک سرقت می‌کردیم. کوچه‌هایی که امکان فرار وجود داشت و می‌شد سریع محل رو ترک کرد. اکثر اوقات حدود ساعت ۲ تا ۳ شب سرقت می‌کردیم.»

مهران تجربیات خود را چنین بازگو می‌کند:

«تو اطراف شهر می‌گشتم. هرجا که مشغول ساخت‌وساز بودند، شناسایی می‌کردم. شب می‌رفتم. بیشتر اوقات من رانندهٔ موتور بودم و رفیقم می‌رفت بالای تیر برق.»

شاهین می‌گوید:

«من موتور داشتم و راننده بودم. شب‌ها صبر می‌کردیم تا مردم بخوابند و شهر خلوت بشه، با برنامه قبلی در اواخر شب. قبل از اذان صبح سرقت می‌کردیم.»

اسفندیار این‌گونه تشریح می‌کند:

«روزای پایان هفته یا موقعی که تو شهر مراسم و برنامه‌ای بود و کوچه‌ها خلوت می‌شد، منازلی که معمولاً از قبل شناسایی کرده بودیم، تو فرصت مناسب که صاحب خانه منزل رو ترک می‌کرد، می‌رفتیم و سرقت می‌کردیم.»

مهارت‌ورزی

برخلاف این باور عام که «سرقت» کنشی فرصت‌طلبانه یا واکنشی لحظه‌ای است، در بسیاری موارد، سرقت کنشی حرفه‌ای و نیازمند مهارت‌ورزی است. مهارت‌ورزی فرایندی است که در آن فرد با یادگیری فنون، روش‌ها و شناخت دقیق ابزارها، توانمندی‌های خود را برای پیشبرد اهداف و مدیریت ریسک‌های مرتبط با آن ارتقا می‌دهد. «مهارت‌ورزی» به‌عنوان برساخت مفاهیم «ابزار» و «تکنیک»، نقشی مهم و مؤثر در موفقیت یا ناکامی سرقت دارد. در بسیاری از سرقت‌ها انتخاب نوع ابزار، میزان تسلط بر استفاده از آن و توانایی تطبیق آن با شرایط خاص محیطی نشان می‌دهد که سرقت عملی ساده و فاقد منطق و مهارت نیست. «مهارت‌ورزی» سبب می‌شود که سرقت از سطح رفتاری ساده فراتر رفته و به نوعی رفتار «فنی» و «حرفه‌ای» بدل شود.

امیرحسین دراین‌باره چنین اظهار می‌کند:

«اطراف بازار و بیمارستان، موتورهایی که قفلِ

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

گردنشون ضعیف بود را شناسایی می‌کردم و در فاصلهٔ کوتاهی با دسته‌کلیدی که داشتم، قفل را باز می‌کردم و بلندش می‌کردم.»

مهران می‌گوید:

«رفیقم می‌رفت بالای تیر برق و کابل‌های برق را با انبردستی قوی و عایق‌دار می‌برید. من جمع‌وجور می‌کردم، می‌ذاشتم توی گونی و سریع فرار می‌کردیم.»

شاهین نیز تجربیاتش را چنین بیان می‌دارد:

«کلید اصلی ترانس برق را با یک میلهٔ عایق‌دار نسبتاً بلند و قوی یا چوب حدود یک‌ونیم تا دومتری قطع می‌کردیم، تا خطر برق گرفتگی هنگام بریدن سیم‌ها وجود نداشته باشد و بتونیم سریع فرار کنیم.»

هادی این‌گونه توضیح می‌دهد:

«به افغانی گفتم توی ماشین بشین و مراقب کوچه باش. حواست باشه تا من برگردم. با یک دیلَم تونستم در ساختمون را باز کنم.»

پیامدها

بیماری روان‌تنی

پدیدهٔ سرقت به‌عنوان کنشی اجتماعی دارای پیامدها و نتایج متعددی است. سرقت فراتر از فقدان مادی، تجربه‌ای آسیب‌زا است که می‌تواند آثار عمیقی بر روح و روان افراد بگذارد. «بیماری‌های روان‌تنی» به‌عنوان پیامد سرقت، مجموعه‌ای از آسیب‌های دوگانه است که از پیوند آسیب‌های روانی و آسیب‌های جسمانی حاصل می‌شود. این مفهوم شامل آسیب‌های روانی همچون: ترس، استرس، اضطراب شدید و فشار عصبی و آسیب‌های جسمانی مانند شکستگی‌ها، جراحات و آسیب‌های ناشی از تصادف، سقوط از ارتفاع یا درگیری فیزیکی حین ارتکاب سرقت است.

داریوش دراین‌باره اظهار می‌دارد:

«احساس ترس و لرز شدید و فراوان در حد مرگ داشتم. بعد از بریدن سیم‌ها، به‌خاطر داشتن ترس از دستگیری و عجله‌کردن، از ارتفاع دو سه متری افتادم پایین. کاسهٔ زانوم به‌شدت آسیب دید.»

مهران این‌گونه توضیح می‌دهد:

«موقع فرار تصادف کردیم. انگشت دستم شکست و صورتم هم عمیق خراشیده شد. رفیقم هم از ناحیهٔ پا آسیب دید و سر و صورتش زخمی شد.»

امیرحسین دراین‌خصوص بیان می‌کند:

«الآن حس‌وحال بدی دارم، خیلی. عذاب‌وجدان دارم. از کارام ناراحت هستم. ای بابا!»

مهدی تجربیاتش را چنین ارائه می‌کند:

«به‌طور صدرصد احساس ترس داشتم که دستگیر بشم. این‌قدر ترس داشتم. به حدی ترسیده بودم که نمی‌تونستم رو پای خودم بمونم. پاهام می‌لرزید.»

مجازات

سرقت در تصور عمومی و اذهان اجتماعی اساساً به‌عنوان عملی زشت و ناپسند تلقی می‌شود و مردم دربرابر افراد سارق واکنش‌های منفی نشان می‌دهند و حاضر به پذیرش آنان نیستند؛ علاوه‌براین، در قوانین و احکام حقوقی نیز سرقت به‌عنوان جرم در نظر گرفته شده و قانونگذار به‌منظور بازدارندگی و تنبیه سارق، متناسب با نوع جرمِ سرقت، مجازات‌هایی برای او تصریح کرده است. «مجازات» در پژوهش حاضر مستخرج از مفاهیم «طرد اجتماعی» و «تنبیه قانونی» است که ناظر به واکنش جامعه و نظام عدالت جنایی به سرقت است. واکاوی تجربهٔ زیستهٔ مشارکت‌کنندگان در پژوهش به‌روشنی دلالت بر این امر دارد که سارقان با «طرد اجتماعی» و نیز با «تنبیه قانونی» به‌عنوان «مجازات» روبه‌رو شده‌اند.

اسفندیار دراین‌خصوص بیان می‌کند:

«پدرم مرتب «تُف و لعنتم» می‌کرد که با آبروم داری بازی می‌کنی. مادرم هم می‌گفت اگر تکرار کنی شیرم رو حلالت نمی‌کنم. می‌گفت نمی‌بخشمت تا قیامت.»

حجت چنین توضیح می‌دهد:

«خواهرم بهم فحش و نفرین داد که ما فقیریم، اما دزد نیستیم. آبرومون رو تو دَروهمسایه می‌بری. زیاد داد و قال کرد و بدوبیراه گفت.»

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

مسلم می‌گوید:

«سرقت و زندانی‌شدن یعنی باختن زندگی. من همه‌چی رو باختم؛ همه‌چی رو.»

مهدی تجربیاتش را این‌گونه ارائه می‌کند:

«حدود ٦ سال هست که زندان هستم. توی این مدت هیچ‌کدام از اعضای خانواده نیومدن اینجا. فقط مادرم به ملاقاتیم میاد. چی‌کار میشه کرد؟ انتظار چی دارم؟ همینه، منم بودم همین‌گونه شاید عمل می‌کردم.»

اختلال اجتماعی

«اختلال اجتماعی» یکی دیگر از ابعاد مهم پیامدهای «سرقت» است. منظور از اختلال اجتماعی فروپاشی یا گسست در روابط و نقش‌های فرد در شبکهٔ نهادهای اجتماعی، طردشدگی و پذیرش نقش‌ها و هنجارهای ناسازگار با فرهنگ عمومی است. این مفهوم نشان می‌دهد که سرقت تنها یک عمل غیرقانونی با مجازات‌های ازپیش‌تعیین‌شده نیست، بلکه پدیده‌ای است که می‌تواند گستره‌ای از ابعاد و جهات زندگی سارقان را تحت‌تأثیر قرار دهد. «اختلال اجتماعی» که برساختِ مفاهیم «جامعه‌پذیری مجرمانهٔ» سارقان و «ازهم‌پاشیدگی خانوادهٔ» سارقان است، دقیقاً به همین امر اشاره دارد که عواقب و پیامدهای سرقت فراتر از مجازات‌های قانونی است. «جامعه‌پذیری مجرمانه» بیان می‌کند که سارقان در بستری از تعاملات انحرافی با یکدیگر، هنجارها، شیوه‌ها و شگردهای سرقت را از هم می‌آموزند؛ علاوه براین، «ازهم‌پاشیدگی خانواده» به این نکته اشاره دارد که دستگیری و زندان، فشارهایی مداوم بر ساختار و کارکرد خانوادهٔ سارق تحمیل می‌کند؛ به‌گونه‌ای که کارکردهای آن را مخدوش می‌نماید؛ بنابراین، پیامد سرقت تنها به فرد سارق محدود نمی‌شود، بلکه کل شبکهٔ خانوادگی را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. مواردی از اظهارات سارقان دراین‌زمینه بدین صورت است:

داریوش تجربیات خود را این‌گونه می‌گوید:

«با چند تا از افرادی که تو زندان با آنها بودم بعداً رفیق شدم. با هم سرقت می‌کردیم. چندبار سابقهٔ سرقت و چندبار هم سابقهٔ زندان پیدا کردم. به همین‌خاطر زنم طلاق گرفت و خونواده‌ام از هم پاشید.»

مهران چنین اظهار می‌کند:

«تو زندان که بودم با یک معتاد دوست شدم. دوستی‌مون بعد از آزادی از زندان هم ادامه پیدا کرد. خانمم تصمیم به جدایی و طلاق گرفته. دخترم رو رها کرده پیش خونوادهٔ پدرم و خودش رفته خونهٔ باباش.»

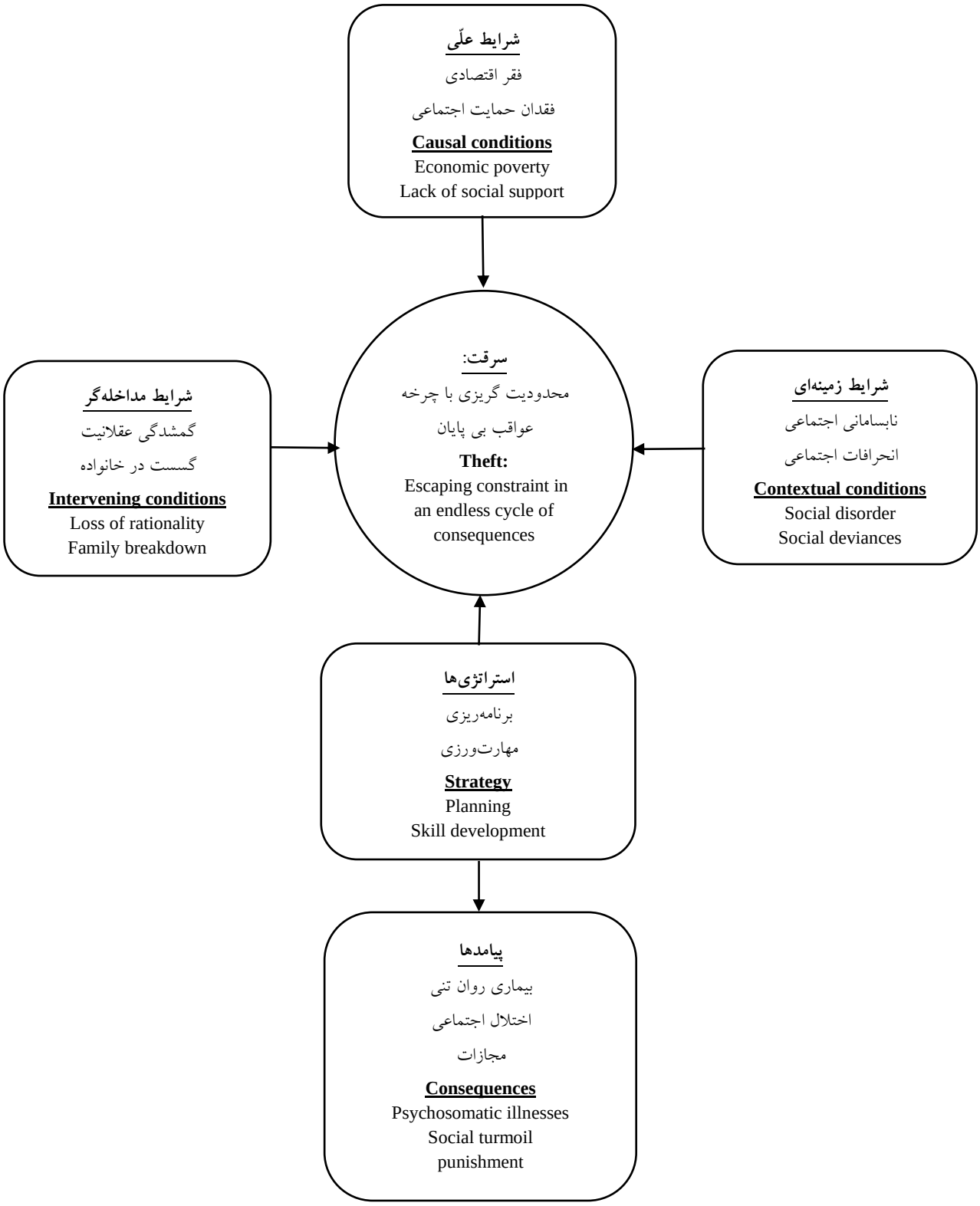
حامد در همین زمینه اظهار می‌دارد:

«زنم طلاق گرفته. یک فرزند پسر دارم که اونو برداشته با خودش برده. الآن ۳ ساله که تو زندان هستم. تو این مدت بچه‌ام را اصلاً ندیده‌ام.»

رضا نیز چنین اظهار می‌دارد:

«زنم به‌خاطر اعتیاد و سرقت طلاق گرفته. تمام تلاشم اینه که بعد از زندان بتونم دوباره زندگی‌ام را سروسامون بدهم تا دوباره زنم برگرده خونه.»

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

شکل ۱- الگوی پارادایمی پژوهش

Fig 1- Research paradigm model

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

بحث و نتیجه

این پژوهش تلاش کرد با رویکرد تفسیرگرایی و با نگاهی از درون و از دیدِ سارقان به واکاوی «سرقت» بپردازد. با واکاوی اظهارات مشارکت‌کنندگان، یازده مقوله شاملِ فقر اقتصادی، فقدان حمایت اجتماعی، نابسامانی اجتماعی، انحرافات اجتماعی، گمشدگی عقلانیت، گسست درخانواده، برنامه‌ریزی، مهارت‌ورزی، بیماری‌های روان‌تنی، مجازات و اختلال اجتماعی استخراج شد که در ذیل تشریح می‌شود.

طبق روایت‌های مشارکت‌کنندگان، «فقراقتصادی» و «فقدان حمایت اجتماعی» «شرایط علّیِ» بروز «سرقت» است. «شرایط علّی» اساساً مجموعه‌ای از حوادث و اتفاقات است که به‌طورمستقیم بر وقوع «سرقت» تأثیر می‌گذارد. مقولهٔ «فقر مالی» برآمده از «اشتغال ناقص» و «محرومیت اقتصادی» است. «فقر مالی» از عوامل مهم در تبیین جرم است. فلچر[1] (2013) با بررسی نقش درآمد در اقدام به جرم معتقد است کم‌بودن درآمد موجب افزایش هزینهٔ نسبی اختصاص زمان به کارهای قانونی می‌شود. همچنین، هزینهٔ احتمالی ناشی از دستگیری نسبتاً کم است؛ زیرا افراد با درآمد کم، درآمد درخورتوجهی را برای دوران زندگی خود در زمان اشتغال متّصور نیستند و هزینهٔ زمان اختصاص‌یافته به جرم و جنایت با صرف مدت‌زمانی از زندگی در زندان چندان زیاد نیست. درجوامعی که نظام تأمین اجتماعی و نهادهای حمایتی نتواند فقر را کنترل کند و نیازمندان را تحت‌پوشش قرار دهد، فقرا گروه پرخطری هستند که توسل به مسیر غیرقانونیِ سرقت را به‌عنوان راه‌حل کاهش و مبارزه با فقر انتخاب می‌کنند (احمدی، ۱۳۸۷: ۱۹۸). نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات آیینی و ذوالفقاری (۱٤۰٤)، مهدی‌پور و حکیمی‌نیا (۱۳۹۹)، رجبی و رضایی (۱۳۹۸)، محمدی‌مقدم و همکاران (۱۳۹۸)، حیدرنژاد و همکاران (۱۳۹۸)، برقاوی و اسماعیل (2025)، اس‌ای (2023)، سوگیهارتی و همکاران (2023) و فومبا و مگادزه (2022) همسو و هماهنگ است که نشان می‌دهند فقر گرایش به سرقت را تشدید می‌کند.

براساس تجربیات مصاحبه‌شوندگان یکی دیگر از شرایط علّی سرقت در این پژوهش، «فقدان حمایت اجتماعی» است که خود برآمده از «احساس بی‌یاوری» و «داغ‌دیدگی» است. حمایت اجتماعی نقش تعیین‌کننده‌ای در بهبود سلامتِ روان افراد دارد (احمدی و همکاران، ۱٤۰۳: ۳۵). افرادی که دچار«داغ‌دیدگی» ناشی از فوت والدین در دوران کودکی و نوجوانی شده‌اند و یتیمی، نامادری و ناپدری را تجربه کرده‌اند، احساس می‌کنند در جامعه فاقد تکیه‌گاه و پشتیبانی هستند که در مواقع نیاز تسکین‌دهندهٔ مشکلاتشان باشد. این افراد با فقدان حمایت اجتماعی روبه‌رو هستند و همین موضوع به‌صورت مستقیم موجب گرایش آنها به سرقت می‌شود. گوتفردسون و هیرشی (1995) با طرح نظریهٔ کنترل اجتماعی معتقدند هرچه وابستگی، درگیری، تعهد و باور در فرد بیشتر باشد، کمترمرتکب جرم می‌شود؛ به‌عبارت‌بهتر جرم زمانی اتفاق می‌افتد که پیوندهای عاطفی فرد با خانواده و جامعه گسسته می‌شود و از اطرافیان فاصله می‌گیرد؛ در چنین شرایطی حمایت اجتماعی تضعیف می‌شود و گرایش به رفتارهای انحرافی مانند سرقت افزایش می‌یابد. این نتیجه همسو و هماهنگ با نتایج پژوهش شقاقی شهری و واحد رسولی (۱٤۰۳)، وطنی و همکاران (۱۳۹٦) و عباسی اسفجیر و همکاران (۱۳۹۵) است.

براساس روایت مشارکت‌کنندگان در پژوهش حاضر، «نابسامانی اجتماعی» و «انحرافات اجتماعی» شرایط زمینه‌ای گرایش به سرقت است. شرایط زمینه‌ای مجموعه‌ای از عوامل است که در محیط وجود دارد و بستر وقوع پدیده را فراهم می‌آورد. «نابسامانی اجتماعی» براساس تجربهٔ زیستهٔ مشارکت کنندگان برآمده از «تورم» و «نابرابری اجتماعی» است. تورم صرفاً افزایش سادهٔ قیمت‌ها نیست، بلکه نااطمینانی پایدار و ناتوانی را در پیش‌بینی و مدیریت زندگی روزمره به دنبال دارد. تورم قدرت خرید خانوارها را کم می‌کند و درمقابل، هزینه‌های زندگی را افزایش می‌دهد؛ درنتیجه، محتمل است

[1] Fletcher

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

میزان جرم را افزایش دهد؛ زیرا فرد مانند گذشته، قادر به حفظ سطح زندگی خود نیست و برای جبران آن، به سمت فعالیت‌های مجرمانه گرایش پیدا می‌کند؛ بااین‌حال، این پدیده بلافاصله اتفاق نمی‌افتد؛ زیرا زمان لازم است تا تورم، قدرت خرید را به‌تدریج کاهش دهد (Shieh, 2004: 4). این واکاوی همچنین نقش «نابرابری اجتماعی» را در بروز سرقت برجسته می‌سازد. به‌زعم کولی و کریستفر[1] (2002) هرگاه افرادی با سطح زندگی ضعیف در مجاورت افرادی با سطح زندگی بهتر و فرصت‌های بیشتر قرار گیرند، بازدهیِ انتظاریِ جرم افزایش می‌یابد. دراین‌زمینه، مرتون معتقد است زمانی که جامعه نتواند فرصت‌ها و راه‌های مشروع تحقق اهداف فرهنگی را به‌گونه‌ای عادلانه و برابر ارائه کند، افرادِ محروم متوسل به «نوآوری» می‌شوند و از روش‌های غیرقانونی و مجرمانه مانند سرقت استفاده می‌کنند؛ بنابراین، گسترش تورم و نابرابری در جامعه باعث مسدودشدن فرصت‌های مشروع دستیابی به تحصیل، اشتغال مناسب و شکل‌گیری خرده‌فرهنگ بزهکاری برای دسترسی به فرصت‌ها از مسیرهای غیرمشروع توسط محرومین از فرصت‌های مشروع می‌شود و می‌تواند زمینه‌ساز سرقت باشد. این یافته با نتایج تحقیقات شکری (۱۴۰۳)، زارع و سدیدپور (۱۴۰۰) و فومبا و مگادزه (2022) هماهنگ و همسو است.

دیگر عامل زمینه‌ای سرقت در پژوهش حاضر، «انحراف اجتماعی» است که برآمده از دو مفهوم «اعتیاد به مواد مخدر» و «معاشران بزهکار» است. اعتیاد به مواد مخدر و معاشرت با افراد ناباب، دو روی یک سکه در گرایش به سرقت است. این دو عامل به‌صورت تجمعی و هم‌افزا عمل می‌کنند. «اعتیاد به مواد مخدر» باعث تضعیف سلامت عقلی، کاهش قدرت تفکر و افزایش انرژی‌های کاذب می‌شود و در همان حال، به تضعیف پیوندهای اجتماعی مثبت و طرد از خانواده منجر می‌شود که زمینه را برای رفتار مجرمانهٔ سرقت مهیا می‌کند. ساترلند در نظریهٔ پیوند افتراقی نشان می‌دهد که رفتار مجرمانه و رفتار معمول ماحصل تعامل با کسانی است که به این رفتارها باور دارند. هرچه تعامل با افراد منحرف بیشتر باشد، به همان میزان احتمال انجام رفتار منحرفانه افزایش می‌یابد. براساس نظریهٔ خرده‌فرهنگ بزهکار کلوارد و اوهلین (2002) جرم به این دلیل پدید می‌آید که فرصت‌های انجام آن به‌آسانی دردسترس برخی افراد قرار دارد. افرادی که در محله‌های زندگی‌شان در معرض «مواد مخدر» و «معاشران منحرف» هستند، نمی‌توانند سرنوشت بهتری جز اقدام به جرم و انحراف داشته باشند. این یافته با نتایج تحقیق خانی و همکاران (۱۴۰۲)، رجبی و رضایی (۱۳۹۸)، محمدی‌مقدم و همکاران (۱۳۹۸)، حیدرنژاد و عامری (۱۳۹۸) و فومبا و مگادزه (2022) همسو است که نشان می‌دهند ارتباط معناداری بین اعتیاد و گرایش به سرقت وجود دارد؛ به‌علاوه، با نتایج تحقیق فتحی و همکاران (۱۴۰۰)، رفعتی‌اصل و همکاران (۱۳۹۸) و احمد (2025) منطبق است که بر رابطهٔ معنادار بین معاشران بزهکار و گرایش به سرقت تأکید می‌کنند.

براساس واکاوی روایت‌های مشارکت‌کنندگان، «گمشدگی عقلانیت» به‌عنوان وضعیتی روانی ـ اجتماعی که برساخت مفاهیم «هیجان‌طلبی کاذب» و«بی‌بنیگی آموزشی» است، از شرایطِ مداخله‌گرِ بروز «سرقت» است. شرایط مداخله‌گر وضعیتی است که می‌تواند ازطریق تأثیر بر دیگر شرایط به تسریع وقوع سرقت کمک کند. در شرایط هیجان‌طلبی کاذب، افراد به دنبال جست‌وجوی مداوم تجربه‌های هیجانی پرخطر، بدون ارزیابی عقلانی و اخلاقی پیامدهای رفتار خود هستند. در چنین وضعیتی افراد به دنبال تحریک‌های لحظه‌ای و زودگذر ناشی از ارتکاب عمل خلاف و بزهکارانهٔ خود هستند؛ بنابراین در چنین شرایطی، سرقت نه فقط وسیله‌ای برای کسب منافع مادی و رفع نیازهای حیاتی است، مسیری غیرمشروع و مجرمانه برای تخلیهٔ هیجانی، بروز احساسات و جلب توجه دیگران است. بی‌بنیگی آموزشی در قالب بی‌سوادی، تحصیلات ناقص و ترک تحصیل زودهنگام نقشی اساسی در شکل‌گیری «گمشدگی عقلانیت» و درنهایت،

[1] Kole & Christopher

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

گرایش به سرقت دارد. ازنظر بوردیو (۱۴۰۰) مدارک و مدارج تحصیلی، متضمن سرمایهٔ فرهنگی است (بوردیو، ۱۴۰۰: ۲۱۶). درشرایط عدم‌برخورداری از سرمایهٔ فرهنگی مطلوب، مهار هیجانات، برنامه‌ریزی و کنترل رفتارهای مطابق با هنجارهای جامعه تضعیف و زمینه برای «گمشدگی عقلانیت» و ارتکاب سرقت تشدید می‌شود. براساس نظریهٔ پیوند اجتماعی هیرشی و گوتفردسون (1995) وقتی فردی به تعهدات خود پایبندی دارد و در قبال آنها هزینه می‌کند، کمتر مرتکب جرم می‌شود؛ مانند سرمایه‌گذاری در تحصیلات. هرچه این عوامل در فرد کمتر باشد، احتمال بزهکاری فرد افزایش می‌یابد. میلر در نظریهٔ خرده‌فرهنگ بزهکار معتقد است که رفتار بزهکارانه نوعی سازگاری با فرهنگ متمایز طبقهٔ پایین است و با ویژگی‌هایی چون «دردسر»، «قلدری»، «هوشمندی»، «هیجان»، «اعتقاد به سرنوشت» و «خودمختاری» مشخص می‌شود (Macionis, 2017). ویژگی‌هایی که می‌توان مشابه و هم‌سنگ عناصر تشکیل‌دهندهٔ مقولهٔ «گمشدگی عقلانیت» دانست. این نتیجهٔ تحقیق با نتایج تحقیقات شقاقی شهری و واحد رسولی (۱۴۰۳)، رجبی و رضایی (۱۳۹۸)، محمدی‌مقدم و همکاران (۱۳۹۸)، حیدرنژاد و همکاران (۱۳۹۸)، اوزلم (2022) و یگزاو و همکاران (2023) هماهنگ و همسو است.

«گسست در خانواده» منتج از مفاهیم «خانوادهٔ نامتعادل» و«بی‌ثباتی خانوادگی» از دیگر شرایط مداخله‌گر بروز دراین‌زمینهٔ پژوهشی است. بی‌تردید، شرایط خانوادگی از مؤثرترین عوامل در ازدیاد یا کاهش میزان جرائم است. طلاق و ایجاد گسستگی بین زوجین از عوامل مؤثر در پرورش افراد بزهکار است. در این‌گونه خانواده‌ها، کودکان به خشونت گرایش می‌یابند و تمایل‌ها و رفتار مجرمانه یا بزهکاری در آنها بروز می‌کند (لطفی و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۲۲- ۴۲۱). به نظر گوتفردسون و هیرشی (1995) داشتن تعلق‌خاطر به اعضای خانواده یکی از شیوه‌هایی است که فرد خود را ازطریق آن به جامعه پیوند می‌زند. ضعف چنین تمایلات و پیوندهایی موجب می‌شود که فرد خود را در ارتکاب کج‌رفتاری آزاد بداند. به اعتقاد آنها روابط درونی میان عناصر پیوند اجتماعی بر احتمال اینکه فرد فعالیت‌های بزهکارانه را دنبال کند یا اینکه به فعالیت‌های متعارف بپردازد، تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین، گسست خانوادگی ازطریق تضعیف نظارت، کاهش حمایت روانی و عدم‌ثبات در نقش‌های والدینی با عوامل زمینه‌ایِ اعتیاد به مواد مخدر و معاشران ناباب در تعامل قرار می‌گیرد و نقش تسهیل‌گر را در بروز «سرقت» می‌یابد. این یافته همسو با نتایج تحقیقات رجبی و رضایی (۱۳۹۸)، رفعتی‌اصل و همکاران (۱۳۹۸)، محمدی‌مقدم و همکاران (۱۳۹۸)، حیدرنژاد و عامری (۱۳۹۸)، وطنی وهمکاران (۱۳۹۸)، اوزلم (2022)، برقاوی وهمکاران (2025) و احمد (2025) است که نشان می‌دهند، بین گسست خانوادگی و گرایش به سرقت رابطهٔ معناداری وجود دارد.

براساس واکاوی مصاحبه‌ها، «برنامه‌ریزی» و «مهارت‌ورزی» استراتژی سارقان در انجام سرقت است. استراتژی به کنش‌ها، تعاملات و روش‌هایی گفته می‌شود که کنشگران برای پاسخ‌گویی، سازگاری یا مواجهه با پدیدهٔ موردمطالعه به کار می‌گیرند. یافته‌ها نشان می‌دهد که «برنامه‌ریزی» برآمده از مفاهیم «تقسیم کار»، «مکان‌بندی» و«زمان‌بندی» است. مهارت‌ورزی برساختِ دو مفهوم «ابزار» و «تکنیک» است. سرقت اساساً عمل مجرمانهٔ پرریسک است و انجام آن مستلزم طرح، نقشه و چیره‌دستی است. «تاریکی» از عواملی است که می‌تواند امکان سرقت را افزایش دهد. در مقایسه با ویژگی تاریکی، خلوتی محل وقوع جرائم از اهمیت نسبتاً بیشتری برخوردار است. برخی انواع سرقت بیش از آنکه متکی به تاریکی باشد، به خلوتی محل نیازمند است. اصولاً برنامه‌ریزی و مهارت‌ورزی با هدف دسترسی حداکثری به هدف، افزایش کارایی و موفقیت عملیات با تحمل حداقل ریسک است. توجه سارقان به زمان، مکان مناسب، تقسیم کار، تدارک ابزار لازم و توانایی استفاده از ابزار از فرایندهای اساسی برای سرقت موفقیت‌آمیز است. دراین‌زمینه می‌توان به نظریهٔ فرصت بزهکاری اشاره کرد. براساس این نظریه که به

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

زمان و مکان وقوع جرم توجه می‌کند، برخی موقعیت‌ها برای جرم مساعدتر از سایر موقعیت‌ها اس (Plass & Carmody, 2005؛ یاری‌حصار، ۱۳۹۸؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۹۰). براساس نظریهٔ انتخاب عقلانی کورنیش و کلارک (1986)، افراد بعد از ارزیابی هزینه‌ها و فوایدِ جرم تصمیم به اقدام می‌کنند. این عقلانیت توسط عوامل زمان، میزان مهارت، تخصص، توانایی و دسترسی به اطلاعات مربوط محدود می‌شود. توجه به عامل برنامه‌ریزی در سرقت با یافته‌های پژوهش یاری‌حصار (۱۳۹۸) و هاردینگ و همکاران (2019) هماهنگ و همسو است.

براساس روایت‌های مشارکت‌کنندگان، «بیماری‌های روان‌تنی»، «مجازات» و «اختلال اجتماعی» پیامدهای سرقت است. پیامد بیانگر نتیجهٔ اعمال و عواقب انجام عمل است. سرقت اگرچه با برنامه‌ریزی و مهارت برای به چنگ آوردن اموال دیگران انجام می‌شود، با ترس، استرس و اضطراب همراه است (صالح‌پور و همکاران، ۱۳۹٦). افراد سارق همچنین با مشکلات پزشکی درخورتوجهی درگیر هستند (Sarasalo et al., 1997). خطرآفرین بودن سرقت و قرارگرفتن سارقان در وضعیتی استرس‌زا و تهدیدآمیز به آسیب‌های جسمانی به آنها منجر می‌شود. محتمل است که سارقان در فرایند سرقت یا فرار پس از سرقت دچار تصادف شوند؛ از ارتفاع سقوط کنند؛ دچار برق‌گرفتگی شوند و غیره. پیامدهای سرقت تنها محدود به ناراحتی‌های روانی و جسمانی نیست و به حیات اجتماعی سارقان نیز تعمیم می‌یابد. باتوجه‌به مذموم‌بودن سرقت در تمام جوامع و فرهنگ‌های معاصر، جامعه دربرابر این عمل مجرمانه بی‌تفاوت نیست و مجازات‌های قانونی مانند زندان، شکنجه و مجازات‌های اجتماعی مانند طرد و سرزنش برای آن در نظر می‌گیرد. برهمین مبناست که سرقت را نباید صرفاً برداشتن و تضییع اموال دیگران دانست، بلکه فشار قدرتمندی است که به فرسایش روانی، آسیب‌های جسمانی و سرشکستگی اجتماعی منجر می‌شود.

تجزیه‌وتحلیل داده‌ها به ظهور «هسته» با عنوان «محدودیت‌گریزی با چرخهٔ عواقب بی‌پایان» منجر شد. منظور از محدودیت‌گریزی مکانیزم دفاعی و کنشی است که ازطریق آن، افراد نظارت‌های رسمی، کنترل اجتماعی و محدودیت‌های اخلاقی را دور می‌زنند تا بتوانند حوزهٔ عمل خود را حفظ کنند. سال‌هاست ساختار اقتصادی کشور گرفتار چرخهٔ معیوبی است که به گسترش فقر در زندگی مردم منجر شده است. استان بوشهر باوجود ظرفیت‌های فراوان ناشی از صنایع پتروشیمی، گاز و نفت در پارس جنوبی، جم و خارک، مردمانی فقیر دارد. همزیستی مردمان فقیر با افراد مرفه مرتبط با صنایع بزرگ باعث می‌شود که احساس محرومیت در بین آنان برجسته شود. وجود نابسامانی‌های اجتماعی مانند تورم به فشار مضاعف منجر می‌شود. در همان حال، شیوع گستردهٔ مواد مخدر باعث می‌شود افرادی که با احساس محرومیت دست به گریبان هستند، به‌طورآگاهانه یا ناآگاهانه گرفتار این بلای ویرانگر شوند. فقر اقتصادی، نابسامانی اجتماعی، مواد مخدر و احساس محرومیت باعث می‌شود که محدودیت‌های فراگیری بر آنها تحمیل شود. برای رهایی از محدودیت‌های اقتصادی و اجتماعی تحمیل‌شده، دست به سرقت می‌زنند تا تعادل را به زندگی‌شان برگردانند؛ اما به‌سرعت گرفتار چرخه‌ای گسترده و بازتولیدشونده از تبعات و پیامدهای تحمل‌ناپذیر سرقت می‌شوند. افراد سارق روانشان آسیب دیده، خانواده‌شان ازهم گسسته است و ناگزیر از تحمل انگ وحشت‌انگیز «سرقت» هستند. چرخه‌ای بی‌پایان که برای رهایی از محدودیت‌ها آغاز می‌شود؛ اما با تبعاتی بی‌پایان تداوم می‌یابد و بازتولید می‌شود.

پیشنهادها

براساس یافته‌های تحقیق، برخی راهکارها و پیشنهادها برای کاهش سرقت ارائه می‌شود. حسب یافته‌ها، فقر اقتصادی از شرایط علّی سرقت است و تقلیل فقر اقتصادی باید مطمح نظر مدیران و برنامه‌ریزان باشد. آنچه فقراقتصادی را تشدید می‌کند، ناهمخوانی بین ظرفیت‌های کلان اقتصادی استان بوشهر و شرایط اشتغال موجود است. الزام شرکت‌های نفت و

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

گاز مستقر دراستان بـه جـذب ۵۰درصـدی نیروهـای بـومی، افزایش سرمایه‌گذاری در شـیلات و کشـاورزی بـا تأکیـد بـر مـاهی، میگـو و خرمـا، توسـعهٔ اقتصـاد دریـامحور ازطریـق تسهیل‌سازی قوانین تجـارت و بازرگـانی و همچنـین توسـعهٔ گردشگری دریایی می‌تواند به کاهش فقر اقتصـادی و کـاهش سرقت کمک کند. باتوجه‌به نتایج، «فقدان حمایـت اجتمـاعی» از دیگر شرایط علّی «سـرقت» اسـت؛ بـرهمین مبنـا، پیشـنهاد می‌شـود، ایجـاد و توسـعهٔ صـندوق‌های حمـایتی کوتاه‌مـدتِ محلـه‌محور همچـون صـندوق‌های حمایت‌هـای اضـطراری پرداخـت اجاره‌بهـا و پرداخـت هزینـه‌های درمـانی زیرنظـر نخبگان اجتماعی محله، خیّرین و معتمدین محله مطمـح نظـر قـرار گیـرد. ازآنجاکـه «نابسـامانی اجتمـاعی» و «انحرافـات اجتمـاعی» شـرایط زمینـه‌ای سـرقت اسـت، ضـرورت دارد سیاسـت‌گذاران بـه کنتـرل و سـاماندهی تـورم و تـدوین برنامه‌های پیشگیری از مواد مخـدر در اسـتان بوشـهر اهتمـام ویژه داشته باشند. براساس یافتـه‌ها، «گمشـدگی عقلانیـت» و «گسست در خانواده» از شـرایط مداخلـه‌گر ارتکـاب سـرقت است؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود به آموزش مهارت‌های زندگی به نوجوانان و جوانان در مـدارس از یک‌سـو و تقویـت بنیـان خانواده ازطریق آموزش مواجهه بـا مسـئله و مـدیریت آن بـه خانواده‌هـا ازسـوی دیگـر تلاش‌هـای جـدی‌تری پدیـد آیـد. باتوجه‌به «استراتژی» سارقان در انجام سـرقت، ضـرورت دارد به روشـنایی معـابر توسـط دسـتگاه‌های متـولی و اسـتفاده از امکانات و تجهیزات کنترل نامحسـوس ماننـد نصـب دوربـین توسـط شـهروندان به‌طورجـدی‌تر توجـه شـود و بـالأخره، باتوجه‌به «پیامدهای» گستردهٔ سـرقت بـرای سـارقان، پیشـنهاد می‌شود قبیح‌بودن سرقت در فرهنگ عمومی همچنـان تقویـت شود؛ به‌علاوه، دستگاه قضـایی بـه‌جای حـبسِ سـارق کـه بـه جدایی او از جامعه منجر می‌شود، با سپردن سارق به نهادهای مدنی، خیریه‌ها و شهرداری‌ها برای انجام کارهـای عمـومی و خدمات عام‌المنفعه حس مفیدبودن را در سارقان ایجاد کنـد و موجب ترمیم پیوندهای اجتماعی سارقان شـود. همچنـین، در راستای پیشنهادهای پژوهشی توصیه می‌شود، مطالعات آتی بر مقایسهٔ انواع سرقت، مقایسهٔ مناطق شهری و روستایی، مقایسهٔ سارقان مرد و زن، و مقایسهٔ گروه‌های سنی تمرکز کند.

محدودیت‌ها

پژوهش حاضر در فرایند انجام، با برخی مشکلات مواجه بوده است. فرایند پیچیدهٔ اداری و طولانی‌مدت برای کسـب مجـوز از دستگاه‌های مسئول مانند نیروی انتظامی و سازمان زندان‌ها، ورود به محوطـهٔ زنـدان و غیـره از مهم‌تـرین مشـکلات ایـن پـژوهش بـوده اسـت؛ بـه‌علاوه، پـژوهش حاضـر بـا برخـی محدودیت‌ها نیز همـراه بـوده اسـت. بـاوجود رضـایت قلبـی مشارکت‌کنندگان برای انجام مصاحبه و اطمینان لازم بـه آنهـا درخصـوص ماهیـت ایـن پـژوهش، احتمـال میزانـی از خودسانسوری و پاسخ مصلحتی دور از ذهن نیست؛ افزون بر این، در مصاحبه‌هایی که در محوطهٔ زندان انجام شـده اسـت، پژوهشگران ملزم به استفاده از تکنیک یادداشت‌برداری سـریع بوده‌اند که این نیز می‌تواند میزانی از خطا را درپی داشته باشد.

حامی مالی

پژوهش حاضر بدون حمایت مالی انجام شده است.

مشارکت نویسندگان

نویسـنده اول: مشـارکت در طراحـی پـژوهش، نظـارت بـر پـژوهش، مطالعـه و بـازبینی مقالـه، مسـئول مکاتبـه و انجـام اصلاحات مورد نظر داوران

نویسـنده دوم: مشـارکت در طراحـی پـژوهش، نظـارت بـر پژوهش، مطالعه و بازبینی مقاله

نویسنده سوم: گـردآوری داده هـا، تجزیـه و تحلیـل داده هـا، تحلیل و تفسیر اطلاعات و نتایج، تهیه پیش نویس مقاله

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

https://doi.org/10.22108/jas.2026.148960.2791

پیروی از اصول اخلاق پژوهش:

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده اند و این موضوع مورد تایید همه آنها است.

بیانیه دسترسی به داده ها:

داده های پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسندگان قابل دسترسی است.

سپاسگزاری:

نویسندگان مقاله از کلیه عواملی که به انجام این تحقیق کمک کردند، همچنین از داوران که با نقطه نظرات خود بر کیفیت مقاله افزودند صمیمانه تشکر و قدردانی می‌کنند.

خوداظهاری استفاده از هوش مصنوعی

در تهیه این مقاله، از هوش مصنوعی استفاده نشده است.

منابع فارسی

احمدی، ح. (۱۳۸۷). *جامعه‌شناسی انحرافات*. جامعه‌شناسان.

احمدی، س.، مختاری، م.، و جم‌نژاد، س. (۱۴۰۳). مطالعهٔ جامعه‌شناختی تنهایی در بین سالمندان در شهر شیراز: یک نظریهٔ زمینه‌ای. *مسائل اجتماعی ایران*، *۱۵*(۳)، ۹-۴۸. https://doi.org/10.61186/jspi.15.3.9

احمدی، س.، ابتکاری، م. ح.، و بوستانی، د. (۱۳۹۸). تبیین اثر کنترل اجتماعی بر شکل‌گیری پتانسیل رفتارهای نابهنجار (مورد مطالعه: نواحی شهری و روستایی استان کهکیلویه و بویراحمد). *مطالعات امنیت اجتماعی*، *۵۷*، ۷۳-۱۰۱. http://sss.jrl.police.ir/article_91604_69491463f820f02da14466ca89a37260.pdf

آیینی، ح.، و ذوالفقاری، ا. (۱۴۰۴). بررسی عوامل مؤثر بر گرایش افراد به سرقت تجربه زیسته سارقان. *پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی*، *۱۸*(۲)، ۱۴۳-۱۷۸. https://doi.org/10.22034/osra.2025.1279601.1716

بخشی‌جغناب، ق.، و عباسی، م. (۱۴۰۰). تبیین جامعه‌شناختی تأثیر شاخص‌های مهم اقتصادی بر وقوع سرقت. *پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، *۱۶*(۶۱)، ۱۱۱-۱۳۲. https://www.noormags.ir/view/ar/articlepage/1744612

بوردیو، پ. (۱۴۰۰). *تمایز* (حسن چاووشیان، مترجم). ثالث.

حسین‌زاده، ع. ح.، نواح، ع.، و عنبری، ع. (۱۳۹۰). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به نزاع دسته‌جمعی (مورد مطالعه شهر اهواز). *پژوهش‌های دانش انتظامی*، *۱۳*(۲)، ۱۹۱-۲۲۵. https://www.sid.ir/paper/100533/fa

حیدرنژاد، ع.، و عامری، م. ع. (۱۳۹۸). بررسی عوامل اقتصادی و اجتماعی گرایش افراد به جرم سرقت (مورد مطالعه: شهر سمنان، ۱۳۹۷). *پژوهش‌های دانش انتظامی*، *۲۱*(۲)، ۹۷-۱۲۴. https://www.sid.ir/paper/521719/fa

خانی، م.، بیات، ن.، مجتبایی، ک.، و علی‌پور، ی. (۱۴۰۲). تحلیل فضایی جرائم سرقت در شهر اسفراین استان خراسان شمالی. *پژوهش‌نامه جغرافیای انتظامی*، *۱۱*(۴۳)، ۱۲۳-۱۶۶. https://doi.org/10.22034/pogra.2024.1277057.1471

دورکیم، ا. (۱۳۹۸). *قواعد روش جامعه‌شناسی* (علی‌محمد کاردان، مترجم). دانشگاه تهران.

رجبی، ا.، و رضایی، ح. ر. (۱۳۹۸). تبیین جرم‌شناختی سرقت جوانان درشهر یزد. *رهیافت پیشگیری ازجرم*، ۲(۴)، ۷۷-۹۸. http://journals1.jri.ac.ir/article_227529_c58eec3c3a3acca94da1185532bdde95.pdf

رضوانی، م. ر.، زارع، ز.، فرهادی، ص.، و نیک‌سیرت، م. (۱۳۹۰). جغرافیای جرم در نواحی روستایی با تأکید بر سرقت دام در بخش چاردولی شهر قروه. *مطالعات مدیریت انتظامی*، *۶*(۱)، ۳۸-۶۲. https://ensani.ir/file/download/article/20130101083217-9702-25.pdf

رفعتی‌اصل، ع.، نوربخش، م.، و موسوی، م. (۱۳۹۸). بررسی عوامل اجتماعی و پیشگیری وضعی مؤثر بر جرم سرقت مرتبط با جوانان شهر سنندج در سال ۱۳۹۷. *پژوهش‌های دانش انتظامی*، *۲۱*(۲)، ۱۸۹-۲۱۵. https://www.sid.ir/paper/516369/fa

زارع، ب.، و سدیدپور، س. (۱٤۰۰). پیشگیری از ارتکاب سرقت: مطالعه آمیخته از ارتباط احساس نابرابری و ارتکاب سرقت. *مطالعات پیشگیری از جرم*، (۱٦)، ۱۰۹-۱۳۲. https://www.magiran.com/p2324653

شعاع کاظمی، م.، و مؤمنی جاوید، م. (۱٤۰۲). *آسیب‌های اجتماعی نوپدید*. آوای نور.

شقاقی‌شهری، و.، و واحدرسولی، ش. (۱٤۰۳). بررسی اثرات تحریم‌های اقتصادی بر جرم در ایران. *مجلس و راهبرد*، ۳۱(۱۲۰)، ۳۱-٦۲. https://doi.org/10.22034/mr.2023.15201.5444

شکری، م. (۱٤۰۳). کلاهبرداری و سرقت متأثر از تورم اقتصادی؛ تدابیر و راهکارها. *پژوهش‌های نوین در مطالعات علوم انسانی اسلامی*، ٦(۳)، ٦۵-۸۱. https://doi.org/10.22034/api.2025.2042692.1058

صالح‌پور، ق.، پسندیده، م.، و صالح‌پور، ق. (۱۳۹٦). استرس ادراک‌شده و نقص توجه بیش‌فعالی در سارقین و افراد عادی. *طب انتظامی*، ٦(۳)، ۱۹۷-۲۰۵. http://dx.doi.org/10.30505/6.3.197

صفا، د.، و فولادی، ح. (۱۳۹۵). مطالعه کیفی علل و زمینه‌های سرقت از منازل و تأثیرآن برنظم و امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: شهر قم). *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ۷(۱)، ۱۲۵-۱۵٤. https://doi.org/10.22059/ijsp.2016.60191

صدیق‌سروستانی، ر. (۱۳۹٦). *آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی)*. سمت.

عباسی اسفجیر، ع. ا.، و قربانی‌اصل، و. (۱۳۹۵). نقش مؤلفه‌های اجتماعی در پیشگیری ازجرم (سرقت و مواد مخدر) نمونه موردی منطقه سه شهر ساری. *مطالعات جامعه‌شناختی شهری (مطالعات شهری)*، ٦(۲۰)، ۱۵۷-۱۸٦. https://sanad.iau.ir/Journal/urb/Article/1016021

فتحی، آ.، شریفی‌رهنمو، س.، شریفی‌رهنمو، م.، و حسین‌پور، س. (۱٤۰۰) بررسی جامعه‌شناختی عوامل موثر بر پدیده سرقت‌های خرد در شهر همدان. *دانش انتظامی*، ۲۳(٤)، ۵۳-۸۱. https://ensani.ir/fa/article/476017/

کوهن، ب. (۱۳۸۷). *مبانی جامعه‌شناسی* (غلام‌عباس توسلی و رضا فاضل، مترجمان). سمت.

گیدنز، آ. (۱۳۸۹). *جامعه‌شناسی* (حسن چاوشیان، مترجم). چاپ چهارم. نی.

لطفی، ع.، فیض‌پور، م.ع.، یاری، م. س .، و ستاررستمی، ه. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر متغیرهای اقتصادی-اجتماعی بر جرم در کشور، رهیافت تکنیک داده‌های ترکیبی(مطالعه موردی سرقت و قتل). *مطالعات مدیریت انتظامی*، ۱۱(۳)، ٤۱٦-٤٤۱.https://ensani.ir/fa/article/468202-

مرکز آمار ایران. (۱٤۰۳). *سالنامه آماری ۱٤۰۲*. مرکز آمار ایران.

مرکز آمار ایران. (۱۳۸٦). *سالنامه آماری ۱۳۸۵*. مرکز آمار ایران.

محمدی‌مقدم، ی.، پورعزیزی، م.، و طاهری، ح. (۱۳۹۸). بازشناسی دلایل ارتکاب جرم سرقت از دیدگاه سارقان حرفه‌ای. *پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱٤(۱)، ۱۲۹-۱۵۲. https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1493295

مهدی‌پور، م.، و حکیمی‌نیا، ب. (۱۳۹۹). تحلیل ساختاری عوامل اجتماعی مرتبط با سرقت در شهر اصفهان با تأکید بر پیشنهادات پیشگیرانه. *مطالعات پیشگیری از جرم*، ۱۵(۵٤)، ۱۱۳-۱۳٦. https://doi.org/10.22034/cps.2020.94596

نگهی، م.، و قریشوندی، ح. (۱۳۹۹). گرایش به ارتکاب جرم در مراجعه‌کنندگان به قلیان‌سراها و قهوه‌خانه‌ها و ایجاد فرصت جرم مطالعه موردی شهرستان ایذه ۱۳۹۷-۱۳۹۸. *پژوهشنامه حقوق کیفری*، ۱۱(۲۲)، ۲۷۱-۲۹٦. https://doi.org/10.22124/jol.2020.16280.1899

وطنی، ا.، ورایی، ا.، و فاطمی‌موحد، ح. (۱۳۹٦) مطالعه ماهیت و عوامل مؤثر بر وقوع سرقت. *انتظام اجتماعی*، ۹(۱)، ۱۲۷-۱۵٤. https://sid.ir/paper/187399/fa

یاری‌حصار، ا.، یزدانی، م. ح.، و پاشازاده، ا. (۱۳۹۸). تحلیل زمانی ـ مکانی بروز سرقت در شهر اردبیل. *مطالعات شهری*، ۹(۳۳)، ۹۲-۷۷. https://urbstudies.uok.ac.ir/article_61319.html

References

Abasi Asfajir, A., & Ghorbaniasl, V. (2016). The role of social factors in the prevention urban crime (burglary and drugs) case study district three Sari. *Urban Sociological Studies*, *6*(20), 157-186. [In Persian] https://sanad.iau.ir/Journal/urb/Article/1016021

Ahmadi, H. (2008). *Sociology of deviance*. Sociologists Publications. [In Persian]

Ahmadi, S., Mokhtari, M., & Jamnezhad, S. (2024). Sociological study of loneliness among the elderly in Shiraz: A grounded theory. *Social Problems of Iran*, *15*(3), 9–48. [In Persian]. https://doi.org/10.61186/jspi.15.3.9

Ahmadi, S., Ebtekari, M. H., & Boostani, D. (2019). Explaining the effect of social control on the formation of the potential of abnormal behaviors (Case study: Urban and Rural Areas of Kohgiluyeh and Boyerahmad Province). *Social Security Studies*, *57*, 73-101. [In Persian] http://sss.jrl.police.ir/article_91604_69491463f820f02da14466ca89a37260.pdf

Ahmed, N. A. (2025). Some social and economic variables and their relationship to theft. *Security & Strategic Affairs*, *1*(4), 43–64. https://www.ajol.info/index.php/jssaf/article/view/292208

Ai Nhi, P. (2022). Some theories on the process of forming the criminal's personality. *International Journal of Health Sciences*, *6*(1), 8344–8354. https://doi.org/10.53730/ijhs.v6nS1.6922

Andresen, M. A., Ha, O. K., & Davies, G. (2021). Spatially varying unemployment and crime effects in the long run and short run. *The Professional Geographer*, *73*(2), 297–311. http://dx.doi.org/10.1080/00330124.2020.1838928

Aeini, H., & Zulfaghari, A. (2015). Investigating factors influencing people's tendency to steal (the lived experience of thieves). *Quarterly of Order & Security Guards*, *18*(2), 143-178. [In Persian] https://doi.org/10.22034/osra.2025.1279601.1716

Bakhshi Jaghnab, G., & Abbasi, M. (2011). Sociological explanation of the impact of important economic indicators on the occurrence of theft. *Quarterly of Intelligence and Criminal Research*, *16*(61), 111-132. [In Persian]. https://www.noormags.ir/view/ar/articlepage/1744612

Barqawi, H., & Esmaeel, R. (2025). Social factors leading to juveniles committing theft crimes in Syria (A comparative field study between perpetrators of theft crimes in: Khalid bin Al-Walid Institute in Damascus and the Observation Center in Lattakia). *Latakia University (formerly Tishreen) Journal for Research and Scientific Studies-Arts Humanities Series*, *47*(1), 76-94. https://journal.latakia-univ.edu.sy/index.php/humsc/en/article/view/19639

Bourdieu, P. (2000). *Distinction* (H. Chavoshian, Trans.). Sales Publication. [In Persian]

Clarke, R. V., & Felson, M. (1993). *Routine activity and rational choice, advances in criminological theory*. Transaction Publication.

Cloward, R., & Lloyd, E. O. (2002). *Delinquency and opportunity: A theory of delinquent gangs*. Free Press.

Cohen, P. (2011). *Genetic basis for crime: A new look*. New York Times. https://www.nytimes.com/2011/06/20/arts/genetics-and-crime-at-institute-of-justice-conference.html

Cohen, B. (2008). *Introduction to sociology* (G. Tavassoli & R. Fazel, Trans.). Samt Publication. [In Persian]

Cole, G., & Christopher E, S. (2002). *Criminal justice in America*. Wadsworth.

Cornish, D. B., & Clarke, R. V. (1986). *The reasoning criminal: Rational choice perspectives on offending*. Springer Verlag.

Derber, C. (2004). *The wilding of America: Money, mayhem, and the new American dream*. St. Martin's Press.

Durkheim, A. (2019). *Rules of sociological method* (A. M. Kardan, Trans.). Tehran University Press. [In Persian]

Fathi, A., Sharifirahnamo, S., Sharifirahnamo, M., & Hosseinpour, S. (2017). Sociological study of factors affecting the phenomenon of petty theft in the city of Hamedan. *Journal of Research Police Science*, *23*(4), 53-81. [In Persian]. https://ensani.ir/fa/article/476017/

Fletcher, M. A. (2013). *Research Ties Economic Inequality to Gap in Life Expectancy*. Washington Post. https://www.healthcare-now.org/blog/research-ties-economic-inequality-to-gap-in-life-expectancy/

Franzese, R. J. (2015). *The Sociology of Deviance: Differences, Tradition, and Stigma*. Charles C Thomas Publisher.

Fumba, B., & Magadze, T. O. (2022). Factors influencing housebreaking: Narratives from ex-offenders and community leaders at Ntabankulu local municipality in the Eastern Cape (South Africa). *Acta Criminologica: African Journal of Criminology & Victimology*, *35*(2), 50-69. https://www.scribd.com/document/675539139/CMY2602

Giddens, A. (2009). *Sociology* (H. Chavoshian, Trans.). Ney Publication. [In Persian]

Global Economy. (2017). *Theft Rate Country Rankings*. Available at: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/theft

Glueck, S., & Glueck, E. (1950). *Unraveling Juvenile Delinquency*. Commonwealth Fund.

Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1995). National crime control policies. *Society*, *32*(2), 30–36. https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Agcd%3A6%3A28300038/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Acrawler-gcd&id=ebsco%3Agcd%3A9501282018&crl=f&jrnl=01

472011&link_origin=www.google.com
Harding, S., Deuchar, R., Densley, J., & McLean, R. (2019). A typology of street robbery and gang organization: Insights from qualitative research in Scotland. *The British Journal of Criminology*, *59*(4), 879–897. https://doi.org/10.1093/bjc/azy064
Heidarnezhad, A., & Ameri, M. (2019). Study of economic and social factors of tendency to commit theft in Semnan. *Journal of Police Knowledge*, *21*(2), 99-124. [In Persian] www.sid.ir/paper/521719/fa
Hosseinzadeh, A., Navah, A., & Anbari, A. (2011). Sociological study of factors affecting the tendency to engage in mass conflict (case study of Ahvaz city). *Journal of Research Police Science*, *2*(13), 191-225. [In Persian] https://sid.ir/paper/100533/en
Khani, M., Bayat, N., Mojtabaie, K., & Alipour, Y. (2024). An analysis on spatial distribution of robbery crimes in the Esfarayen City, North Khorasan province. *Journal of Police Geography*, *11*(43), 123-166. [In Persian]. https://doi.org/10.22034/pogra.2024.1277057.1471
Lemert, E. M. (1951). *Social Pathology*. McGraw-Hill.
Liazos, A. (1972). The poverty of the sociology of deviance: Nuts, sluts, and perverts. *Social Problems*, *20*(1), 103–120. https://doi.org/10.2307/799504
Lotfi, E., Feizpour, M., Yari, M., & Sattarrostami, H. (2016). Investigating the effect of socio-economic variables on crime in the country, a combined data technique approach (case study of robbery and murder). *Police Management Studies*, *11*(3), 416-441. [In Persian]. https://ensani.ir/fa/article/468202-
Lopez, E., & Boxerman, B. (2025). *Crime Trends in U.S. Cities.* Council on Criminal Justice. Available at: https://councilоncj.org/crime-trends-in-u-s-cities-year-end-2024-update
Macionis, J. J. (2017). *Sociology*. Pearson.
Mehdipour, M., & Hakiminia, B. (2020). Structural analysis of social factors related to theft in Isfahan with emphasis on preventive suggestions. *Journal of Crime Prevention Studies*, *15*(54), 113-136. [In Persian]. https://doi.org/10.22034/cps.2020.94596
Moffitt, T. E., Arseneault, L., Belsky, D., Dickson, N., Hancox, R. J., Harrington, H., Houts, R., …, & Caspi1, A. (2011). A gradient of childhood self-control predicts health, wealth, and public safety. *Social Science*, *108*(7), 2693–2698. https://doi.org/10.1073/pnas.1010076108
Mohammadi Moghaddam, Y., Pourazizi, M., & Taheri, H. (2019). Recognizing the reasons for committing theft from the perspective of professional thieves. *Criminal Intelligence and Research*, *14*(1), 129–152. [In Persian] https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1493295
Negahi, M., & Ghrishvandi, H. (2021). Tendency to crime commitment in patrons to hookah and coffee houses and creation of crime opportunity: A case study of Izeh in years 1397-1398. *Criminal Law Research Journal*, *11*(22), 271-296. [In Persian]. https://doi.org/10.22124/jol.2020.16280.1899
National Insurance Crime Bureau. (2024). *Vehicle Theft Trends*. Available at: https://www.nicb.org/news/news-releases/vehicle-thefts-united-states-fell-17-2024
Ozlem, A. K. (2022). The effect of socio-economic factors on crime in Turkey. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *26*(3), 639–652. https://izlik.org/JA92ML65LY
Plass, S. P., & Carmody, C. D. (2005). Routine activities of delinquent and non-delinquent victims of violent crime. *American Journal of Criminal Justice*, *29*(2), 235–245. https://doi.org/10.1007/BF02885737
Rafatiasl, A., Nourbakhsh, M., & Mousavi, M. (2019). Investigating social factors and situational prevention affecting theft crime related to youth in Sanandaj city. *Journal of Research Police Sciences*, *21*(2), 189-215. [In Persian] https://www.sid.ir/paper/516369/fa
Rajabi, E., & Rezaei, H. (2019). Criminological investigation youth robbery in Yazd. *Prevention Approach Quarterly*, *2*(4), 77-98. [In Persian] http://journals1.jri.ac.ir/article_227529_c58eec3c3a3acca94da1185532bdde95.pdf
Ranaweera, K. (2020). Evolution of criminological theory: A short overview. *International Journal of Multidisciplinary Education and Research*, *5*(4), 19–22. https://www.multieducationjournal.com/assets/archives/2020/vol5issue4/5-4-16-169.pdf
Rezvani, M., Zare, Z., Farhadi, S., & Niksiart, M. (2011). Crime geography in rural areas with emphasis on livestock theft in the Chardoli district of Qorveh county. *Journal Management Studies*, *6*(1), 38-62. [In Persian]. https://ensani.ir/file/download/article/20130101083217-9702-25.pdf
SA, G. (2023). *How poverty can promote crime in South Africa*? Available at: https://www.myggsa.co.za/how-poverty-can-promote-crime-in-south-africa
Safa, D., & Fouladi, H. (2017). Sociological study of the causes and contexts of burglary and its impactor social order and security (the case of Qom). *Journal of Social Problems of Iran*, *7*(1), 125-154. [In Persian]. https://doi.org/10.22059/ijsp.2016.60191
Salehpour, G., Pasandideh, M., & Salehpour, G. (2017). Perceived Stress and attention deficit hyperactivity in thieves and normal peoples. *Police Medicine*, *6*(3), 205-197. [In Persian]. http://dx.doi.org/10.30505/6.3.197
Sarasalo, E., Bergman, B., & Toth, H. (1997). Theft behavior and its consequences among

kleptomaniacs and shoplifters: A comparative study. *Forensic Science International*, *86*(3), 193–205. https://doi.org/10.1016/S0379-0738(97)02131-2

Sediq Sarvestani, R. (2017). *Social pathology (Sociology of social deviations)*. Samt Publication. [In Persian]

Shaghaghi Shahri, V., & Vahedrasouli, S. (2025). Examining the effects of economic sanctions on crime in Iran. *Majles and Rahbord*, *31*(120), 31-62 [In Persian] https://doi.org/10.22034/mr.2023.15201.5444

Shieh, Y. N. (2004). The effects of macroeconomic policies on crime. *Economics Bulletin*, *11*(1), 1–9. https://ideas.repec.org/a/ebl/ecbull/eb-03k00002.html

Shoa Kazemi, M., & Momenijavid, M. (2023). *Newly emerged social harms*. Avaye Noor Publication. [In Persian]

Shokri, M. (2025). Fraud and theft affected by economic inflation; Measures and solutions. *Journal of New Research in Islamic Humanities Studies*, *3*(6), 85-81. [In Persian] https://doi.org/10.22034/api.2025.2042692.1058

Siegel, L. J. (2016). *Criminology: Theories, Patterns, and Typologies*. Cengage Learning.

Spitzer, S. (1980). *Toward a marxian theory of deviance. criminal behavior: Readings in criminology*. St. Martin's Press.

Statistical Center of Iran. (2024). *Statistical yearbook 2023*. Statistical Center of Iran. [In Persian]

Statistical Center of Iran. (2007). *Statistical yearbook 2006*. Statistical Center of Iran. [In Persian]

Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage Publications, Inc.

Sugiharti, L., Purwono, R., Esquivias, M. Á., & Rohmawati, H. (2023). The nexus between crime rates, poverty, and income inequality: A case study of Indonesia. *Economies*, *11*(2), 62. https://doi.org/10.3390/economies11020062

Szasz, T. (2004). Protecting patients against psychiatric intervention. *Society*, *41*(3), 7–9. https://link.springer.com/article/10.1007/BF02690175

Valdez, A. (1997). In the hood: Street gangs discover white-collar crime. *Police*, *21*(5), 49–56.

Vatani, A., Varai, A., & Fatemi Movahed, H. (2017). Study of the nature and factors affecting the occurrence of robbery. *Journal of Social Order*, *9*(1), 127-154. [In Persian] https://sid.ir/paper/187399/fa

Yarihesar, A., Yazdani, M. H., & Pashazadeh, A. (2019). Spatial-temporal analysis of the incidence of robbery occurrence in Ardebil. *Journal of Urban Studies*, *9*(33), 77-92. [In Persian] https://urbstudies.uok.ac.ir/article_61319.html

Yigzaw, Y., Mekuriaw, A., & Amsalu, T. (2023). Analyzing physical and socio-economic factors for property crime incident in Addis Ababa, Ethiopia. *Heliyon*, *9*(2), e13282. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13282

Zare, B., & Sadidpour, S. (2021). Theft preventing: A mixed method investigation into the association between injustice and theft. *Crime Prevention Studies*, *16*, 109-132. [In Persian]. https://www.magiran.com/p2324653